

جمهوری اسلامی ایران
وزارت صنعت، معدن و تجارت

سند سیاست‌های صنعتی ایران در افق ۱۴۰۴

(در سطوح فرابخشی و بین بخشی)

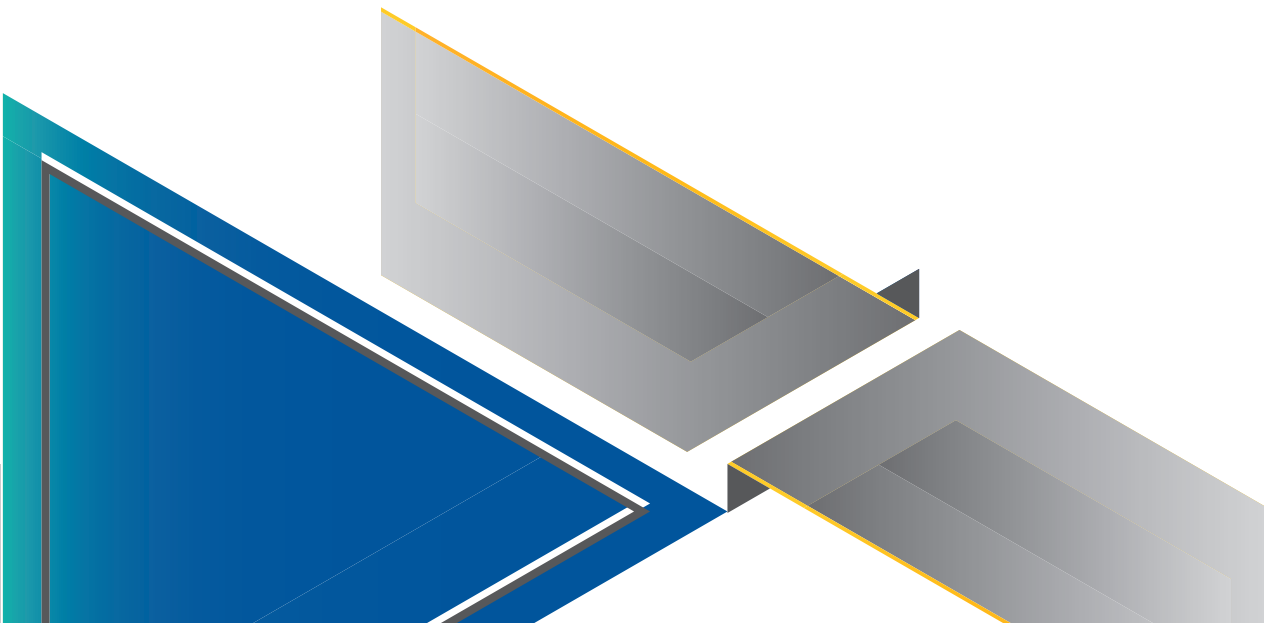
ویراست سوم
خرداد ماه ۱۴۰۰

مؤسسه مطالعات پژوهش‌های بازرگانی
WWW.ITSR.IR

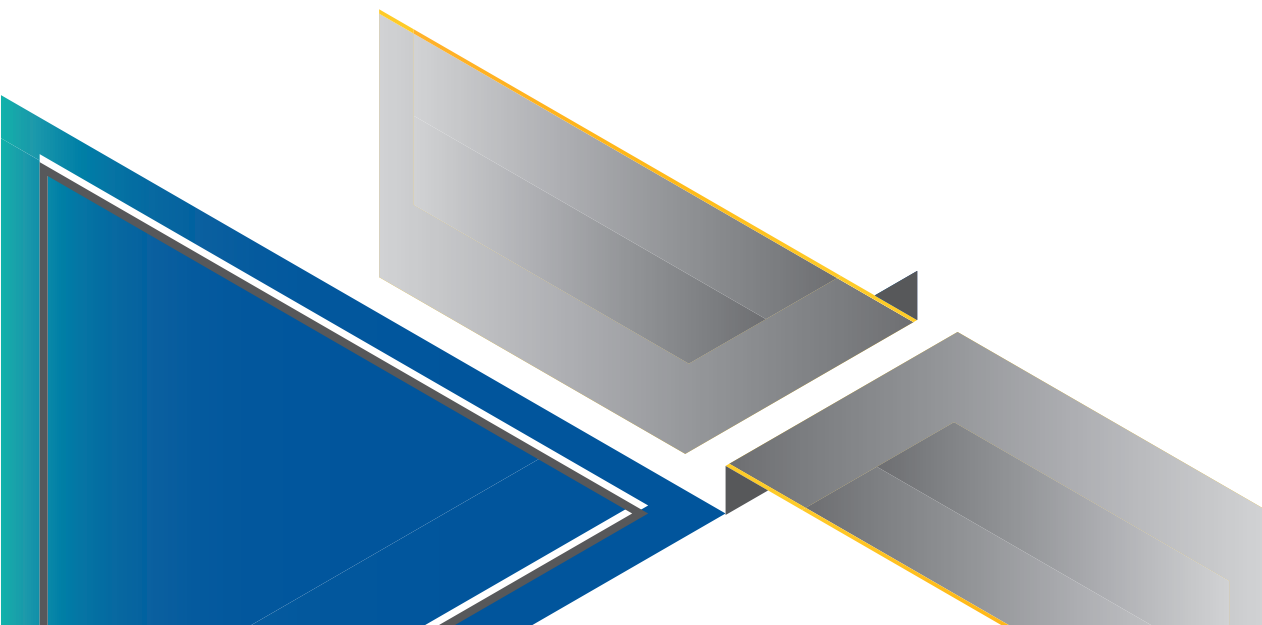

معاونت طرح و برنامه
دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی

فهرست مطالب

۱	مقدمه	۷
۲	ساختار اجرایی تدوین سند	۱۱
۳	مدل محتوایی تدوین سند	۱۳
۱-۳	تدوین الزامات سیاستی سطح کلان (فرابخشی)	۱۳
۲-۳	تدوین سیاست‌های افقی (بین‌بخشی)	۱۳
۳-۳	تدوین بسته‌های سیاستی عمودی (ناظر بر توسعه صنایع پیشران و دارای اولویت)	۱۴
۴	جایگاه جهانی ایران از منظر شاخص‌های بین‌المللی	۱۸
۵	چشم‌انداز ایران در بخش صنعت، معدن و تجارت در افق ۱۴۰۴	۲۰
۶	اهداف کلان و راهبردهای توسعه بخش صنعت، معدن و تجارت	۲۱
۷	الزامات سیاستی سطح کلان (فرابخشی)	۲۳
۸	سیاست‌های افقی (بین‌بخشی)	۳۳
۱-۸	سیاست‌های ارتقای فناوری	۳۵
۲-۸	سیاست‌های رونق تولید	۶۰
۳-۸	سیاست‌های توسعه بازار	۸۶
۹	سازوکارهای اجرایی و پشتیبان سند	۱۱۲

۱ مقدمه

هم‌اکنون حدود هفت دهه از آغاز فعالیت نهادهای بین‌المللی در خصوص مباحث سیاست صنعتی می‌گذرد، اما همچنان پرسش اصلی آن است که: چگونه می‌توان عملکرد بسیار نامتوازن کشورهای مختلف را در حوزه توسعه صنعتی توجیه نمود؟ در حالی که بیش از پنج دهه است که سازمان‌های تخصصی توسعه صنعتی همچون یونیدو^۱ تأسیس شده‌اند، سهم ارزش افزوده تولید جهانی کشورهای در حال توسعه آفریقا یا آمریکای لاتین تغییر محسوسی نداشته و حتی در بازه‌های زمانی خاصی (ابتدای قرن ۲۱) رو به افول بوده است. در مقابل، سهم ارزش افزوده تولید جهانی در کشور چین از ۱/۶ درصد در ۱۹۷۰، به ۲ درصد در ۱۹۷۵، و سپس به ۷/۲ درصد در ۲۰۰۰ و ۱۷/۳ درصد در ۲۰۱۳، و در نهایت به ۲۸/۴ درصد در سال ۲۰۲۰ افزایش یافته است.

تحلیل روند تاریخی تجربه‌های سیاست صنعتی کشورهای مختلف^۲، تغییرات مباحثه‌انگیزی را از منظر مباحث نظری، تأثیر سیاست‌ها در میزان رشد صنعتی بر اساس اجزای آن، نحوه نقش‌آفرینی بخش دولتی و خصوصی و تمرکز سیاست‌گذاری بر داخل یا خارج کشورها، نشان می‌دهد. اینکه عامل اصلی توسعه صنعتی بر اساس تغییر موقعیت جغرافیایی کشورها چه خواهد بود؟ ذینفعان مختلف برای تدوین و اجرای چشم‌اندازهای سیاست صنعتی چه نقشی داشتند؟ و ایده اصلی سیاست صنعتی در دوران‌های مختلف چه بوده است؟

آنچه مسلم است انتخاب ترکیب سیاست‌گذاری صنعتی برنده برای هر کشوری مبتنی بر بافتار اقتصادی، سیاسی و صنعتی آن کشور امکان‌پذیر است. بررسی وضعیت اقتصادی کشور ایران نشان می‌دهد که در غیاب یکپارچگی سیاست‌های اقتصادی

1. United Nations Industrial Development Organization (Unido)

۲. به تفصیل در گزارش پشتیبان شماره سوم سند تحت عنوان ترازایی تجربه‌های کشورهای منتخب در سیاست‌گذاری صنعتی، معدنی و تجاری، به این موضوع پرداخته شده است.

در سطوح کلان، به‌رغم ظرفیت‌های صنعتی، بخش صنعت به دلیل عدم جذب سرمایه به سومین محرک رشد اقتصادی کشور تبدیل شده و نقش پیشرانی آن در انباشت سرمایه کاهش پیدا کرده است. اختلافی ۸۰ رتبه‌ای بین پتانسیل جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و میزان محقق شده آن وجود دارد که یکی از عمیق‌ترین شکاف‌ها در میان کشورهاست. صنایع شیمیایی و پتروشیمیایی، فلزات اساسی، وسایل حمل و نقل، کانی‌های غیرفلزی، ماشین‌آلات و تجهیزات صنعتی و غذایی به‌ترتیب پیشران‌های بخش صنعت هستند که بیش از ۵۰ درصد ارزش افزوده این بخش را تشکیل می‌دهند. کمتر از یک درصد ارزش افزوده بخش صنعت کشور از سطح بالای فناوری برخوردارند. تنوع صادرات صنعتی کشور محدود و عمده صادرات صنعتی کشور محصولات پتروشیمی، آهن و فولاد و معدنی است که همگی منبع‌محور هستند. بدین ترتیب به نظر می‌رسد برون‌رفت از این وضعیت نیازمند اولاًگرد هم آمدن توان جمعی متخصصان حوزه سیاست‌گذاری صنعتی، معدنی و تجاری، و ثانیاً ایجاد اجماع برای پیاده‌سازی سیاست‌های مورد نظر است. به ویژه آنکه به رغم وجود سبقه چهار دوره تدوین سند سیاست‌های صنعتی در کشور، هنوز پیاده‌سازی این اسناد محقق نشده است.

بر اساس نظرات صاحب‌نظران داخلی و خارجی^۱، رشد اقتصادی می‌بایست ماهیتی درون‌زا، اشتغال‌زا و به لحاظ زیست‌محیطی پایدار داشته باشد. به علاوه این رشد باید متضمن تنوع اقتصادی باشد. برای تحقق این امر اولین شرط مهم وجود یکپارچگی سیاست‌های اقتصادی در سطوح مختلف و همکاری دولت و بخش خصوصی و در عین حال اجرای سیاست‌های رشد سبز است. همچنین این اتفاق نظر وجود دارد که سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری کشور عمدتاً نه مبتنی بر برنامه‌های بلندمدت اقتصادی که متأثر از وضعیت‌گذاری اقتصادی، سیاسی و امنیتی اتخاذ شده و فاقد یکپارچگی و هدفمندی لازم جهت توسعه صنعتی کشور بوده‌اند و چنین شرایطی به بروز محدودیت جدی در فرایند توسعه صنعتی، معدنی و تجاری کشور، فاصله گرفتن از مزیت‌های نسبی، کاهش بهره‌وری، بیکاری گسترده و تخریب محیط زیست منجر گردیده و نیازمند تدبیر جدی است.

با اتخاذ رویکردهای متأخر سیاست‌گذاری صنعتی^۲ که از اواخر دهه ۱۹۹۰ مبتنی بر همکاری دولت و بازار مد نظر قرار گرفته است، مداخلات هدفمند دولتی در کنار سازوکارهای بازار مورد توجه قرار دارد و در چارچوب آن اولویت بخشی به صنایع بر اساس مزیت‌های نسبی (نهفته یا در حال ظهور)، و رفع موانع به فعلیت رسیدن آن از طریق نهادسازی، حداقل‌سازی هزینه‌های مبادلاتی و دیگر اقدامات سیاستی دولت در حوزه صنعتی، تجاری و فناوری باید مدنظر قرار گیرد. بر اساس این رویکرد یک کشور در صورتی می‌تواند رشد پویا و مستمر اقتصادی را تجربه کند که از سیاست صنعتی منطبق با ساختار مزیت‌های نسبی نهفته در اقتصاد بهره‌برد. در سیاست صنعتی لازم است ابتدا صنایع دارای مزیت نسبی نهفته به عنوان

۱. به نقل از جمع‌بندی نظرات خبرگان در مقدمه کتاب «سیاست‌های صنعتی و تجاری: خلاصه سخنرانی‌ها و میزگردهای اولین همایش سیاست‌های صنعتی و تجاری برای توسعه صادرات و اشتغال» انتشارات موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی نوشته دکتر محمدرضا رضوی

۲. به تفصیل در گزارش پشتیبان شماره اول سند تحت عنوان مبانی نظری سیاست‌گذاری صنعتی، معدنی و تجاری، به این موضوع پرداخته شده است.

صنایع هدف شناسائی شده و سپس به رفع کمبودهای زیرساختی نرم و سخت در صنایع هدف با رویکرد تکمیل و تقویت زنجیره ارزش، اقدام گردد. ضمن آنکه در فرایند برنامه‌ریزی برای تحقق این مهم، می‌بایست نسبت به تسهیل فرایند تشکیل و انباشت سرمایه توسط بخش خصوصی و رشد بهره‌وری و تبدیل شدن به پیشران صنعتی اهتمام ورزید.

در سیاست‌های تجاری توجه به ارتقاء جایگاه بنگاه‌ها - به ویژه بنگاه‌های کوچک و متوسط - در زنجیره جهانی ارزش، راهبردی است که باید در تدوین سیاست تجاری مورد توجه قرار گیرد. این در حالی است که صرف مشارکت در زنجیره جهانی ارزش، ایجاد منافع حاصل از آن را تضمین نمی‌کند و در مسیر عضویت در این زنجیره باید دو جنبه مهم «مشارکت کردن در زنجیره» و «سودجستن از مشارکت» را توأمان مطمح نظر قرار داد. همچنین الحاق به سازمان تجارت جهانی اجتناب‌ناپذیر بوده و مادامی که نتوان در چارچوب توافق‌های تجاری دوجانبه و چندجانبه، منطقه‌ای یا عضویت در سازمان جهانی تجارت به بازارهای باثبات دست یافت و مقررات خود را با مقررات حاکم بر روابط اقتصادی کشورهای جهان مطابقت داد، امکان بهره‌مندی از قابلیت‌های اقتصاد جهانی برای رشد و توسعه اقتصاد ملی ایجاد نمی‌شود. از سوی دیگر با الحاق به سازمان جهانی تجارت انتظار می‌رود تعهد به اجرای ضوابط و الزامات سازمان جهانی تجارت در بسیاری موارد موجب برقراری حکومت قانون، هماهنگی بیشتر با جامعه بین‌المللی و شفافیت و ضابطه‌مندی بیشتر فضای سیاستگذاری کشور شده و شاخص‌های اقتصاد کلان پس از الحاق بهبود یابد. در مسیر الحاق می‌بایست اصلاحات نهادی لازم به عمل آید، ضمن آنکه باید سیاست‌های آزادسازی به صورت حساب شده، مدیریت شده و در هماهنگی با اصلاحات نهادی بکار گرفته شود.

در حوزه فناوری نیز تقویت قابلیت‌های داخلی می‌بایست از طریق طراحی و اجرای سیاست‌های فناوری، صنعتی، آموزشی و تربیتی (به منظور افزایش زمینه‌های تجاری‌سازی و کاربردی کردن دانش در صنایع)؛ برنامه‌ریزی برای ارتقای دانش (از طریق آموزش سازمان یافته) و شایستگی‌های جمعی در سه سطح - بنگاه‌ها (یادگیری مبانی مدیریتی و سازمانی)، دولت (تدوین سیاست‌ها، اجرا و ارزیابی) و جامعه (نهادهای رسمی و غیررسمی) - اقدام نماید. ضمن آنکه برای به روزرسانی توانمندی‌های مولد، از سیاست‌های تشویقی در زمینه ارتقای تحقیق و توسعه، توسعه مهارت‌ها، پوشش ریسک و هزینه بالای فعالیت‌های جدید، نهادسازی و حفظ حقوق مالکیت فکری، جلب سرمایه‌گذاری خارجی در صنایع هدف، حتی مشارکت با بخش خصوصی (به شرط آنکه در طول زمان، سهم دولت کاهش یابد) دنبال شود. این در حالی است که یکی از ویژگی‌های مهم توسعه صنعتی کشور استمرار طولانی مدت راهبرد جایگزینی واردات و اتخاذ سیاست‌های حمایتی غیرگزینشی، بی‌قید و شرط و از نظر زمانی نامحدود بوده که اثرات منفی خود را متوجه پویایی‌های رشد درازمدت صنعتی کشور کرده و در کنار نبود فشار ناشی از قرار گرفتن در معرض رقابت خارجی، به رخوت فناورانه صنعت داخلی انجامیده است. از تبعات دیگر این سیاست کوچک شدن مقیاس تولید، بالا بودن قیمت تمام شده محصولات، کیفیت پایین کالاها و غیررقابتی شدن محصولات داخلی در بازارهای خارجی است. به علاوه بدلیل حمایت‌های تجاری بسیار زیاد از بنگاه‌های داخلی، بنگاه‌ها به فعالیت‌های تحقیق و توسعه، نوآوری و ارتقای سرمایه انسانی توجه بسیار کمی دارند که نتیجه آن

پایین بودن شدت استفاده از نیروی انسانی متخصص و سطح پایین سواد شاغلان در بخش صنعت کشور است؛ لذا باید در این رویکرد توجه جدی به تولید صادرات محور و بازار جهانی معطوف باشد.

از منظر طراحی اسناد سیاست صنعتی کشورهای مختلف نیز دو گروه سیاست اصلی قابل تصور است: سیاست صنعتی افقی و سیاست صنعتی عمودی. سیاست صنعتی افقی مبتنی بر تقویت عمومی کارکردهای بازار (شفافیت اطلاعات، حقوق مالکیت و...) بدون گزینش صنایع، بنگاه‌ها یا فناوری‌های خاص، مانند توسعه نظام مالی، حمایت از حقوق مالکیت فکری و... در این نوع سیاست دامنه درجه حمایت از صنایع مشخص نیست. از این رو در سیاست صنعتی افقی چندان به اولویت بندی صنایع پرداخته نمی‌شود. اما حالت‌های خاصی نیز وجود دارد. به عنوان مثال اعطای یارانه به انواع مشخصی از فعالیت‌های تحقیق و توسعه.

در سیاست صنعتی عمودی، دولت به سمت اولویت بندی رشته فعالیت‌ها و حمایت از یک سری از آنها حرکت می‌کند. این نوع سیاست‌ها به طور مشخص توسعه رشته فعالیت‌های خاصی را دنبال می‌کند. بدیهی است در انتخاب صنایع هدف، معیارهای مختلفی می‌باید مورد نظر قرار گیرد که برخی از آنها ناظر به عملکرد گذشته و برخی دیگر ناظر به شرایط آتی و مخاطرات محیط خارجی است.

اغلب کشورها هر دو نوع سیاست را در پیش گرفته‌اند، اگرچه انتخاب صنایع منتخب یک ضرورت در بحث سیاست صنعتی است. محوریت دولت در اتخاذ سیاست صنعتی باعث می‌شود ظرفیت ساختاری و نهادی دولت به عنوان یک عامل اساسی در موفقیت سیاست‌های صنعتی اهمیت یابد. بر همین اساس، طرح «تدوین سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری ایران» با مشارکت معاونت طرح و برنامه وزارت و مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، و بهره‌گیری از نظرات خبرگی جمعی بالغ بر ۱۰۰۰ نفر از صاحب نظران حوزه‌های مختلف صنعت، معدن و تجارت کشور از اواسط سال ۱۳۹۸ خورشیدی در دستور کار وزارت صنعت، معدن و تجارت قرار گرفت و نتایج آن در قالب این سند ارائه می‌شود. روش شناسی تدوین سند پیش‌گفته در پنج محور اصلی به شرح زیر انجام شده است:

الف. طراحی و پیاده‌سازی ساختار اجرایی طرح

ب. طراحی و تصویب چارچوب محتوایی سند

ج. تدوین الزامات سیاستی سطح کلان

د. تدوین سیاست‌های افقی (بین بخشی)

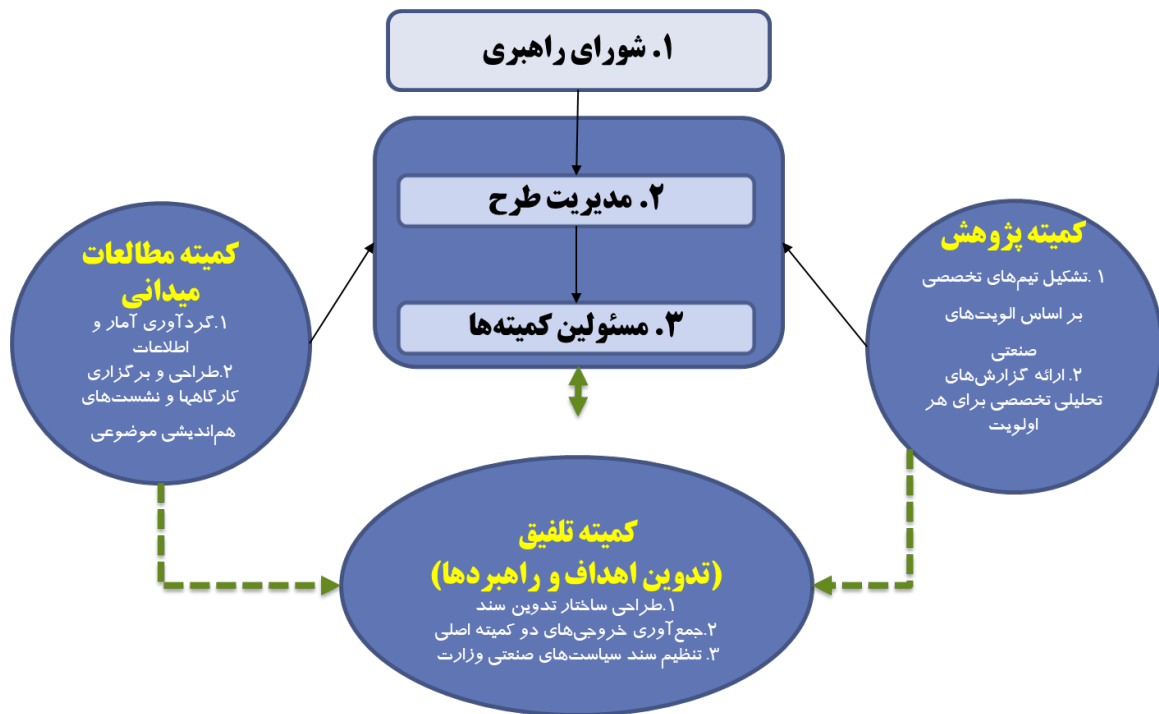
ه. تدوین بسته‌های سیاستی عمودی (ناظر بر توسعه صنایع پیشران و دارای اولویت)

در ادامه هریک از محورهای فوق به صورت مشروح تبیین خواهد گردید.

۱. شایان ذکر است مطالب ارائه شده در این سند به استناد ۲۵ جلد گزارش پشتیبان به تفکیک سطوح سیاستی فرابخشی، بین بخشی و بخشی تدوین گردیده است، لذا شرح تفصیلی مفاد مطروحه در پیوست پشتیبان موجود است.

۲ ساختار اجرایی تدوین سند

با توجه به گستردگی و دامنه شمول و همچنین ضرورت ایجاد اجماع در میان ذی نفعان اصلی، ساختار اجرایی تدوین سند سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری متشکل از سطوح راهبردی، مدیریتی و تخصصی به شرح شکل ۱ طراحی شده است.

شکل ۱. ساختار اجرایی تدوین سند سیاست‌های صنعتی کشور

در سطح راهبردی، با حضور نمایندگان نهادهای حاکمیتی و سیاستگذار در این حوزه نظیر مرکز پژوهش‌های مجلس، سازمان برنامه‌بودجه، وزارت امور اقتصادی و دارایی، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، اتاق‌های بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و تهران و خانه معدن ایران، یافته‌های سیاستی مستخرج از طرح بررسی و تصویب می‌شود.

در سطح مدیریتی، دبیرخانه، کمیته تلفیق و کمیته‌های تخصصی (افقی و عمودی) ایجاد شده است. تشکیل جلسات کارشناسی با حضور ذی نفعان حوزه تخصصی مربوطه، جمع‌بندی نظرات مطروحه و تنظیم مستندات قابل ارائه به شورای راهبری، برگزاری جلسات شورای راهبری و اخذ بازخوردهای ارائه شده و پیگیری تصویب اسناد سیاستی مستخرج در مراجع عالی، در این سطح تعریف شده است.

در سطح تخصصی، براساس طبقه‌بندی ارائه شده در ساختار محتوایی طرح، کمیته‌های تخصصی برای هر حوزه شناسایی و نتایج برگزاری جلسات کمیته‌ها در قالب بسته سیاستی در حوزه مورد نظر و اسناد پشتیبان مرتبط، تهیه و نهایی شده است (شکل ۲).

شکل ۲. اعضای اصلی کمیته‌های مختلف تدوین سند سیاست‌های صنعتی کشور

۳ مدل محتوایی تدوین سند

به منظور نگاه جامع و نظام مند به تدوین سیاست های صنعتی، شاکله محتوایی سند به گونه ای طراحی شده است که بیشینه مسئله های مربوطه در سطوح مختلف فرابخشی، بین بخشی و درون بخشی به صورت هم زمان مدنظر سیاستگذار قرار گیرد. بر این اساس، سه دسته سیاستی مشتمل بر الزامات سیاستی سطح کلان (مانند ارزی، مالی و پولی)، سیاست های بین بخشی (یا افقی مانند رونق تولید، توسعه بازار و ارتقای فناوری) و سیاست های عمودی (یا اولویت بندی رشته فعالیت های صنعتی و معدنی)، به شرح شکل ۳ در نظر گرفته شده اند.

۳-۱ تدوین الزامات سیاستی سطح کلان (فرابخشی)

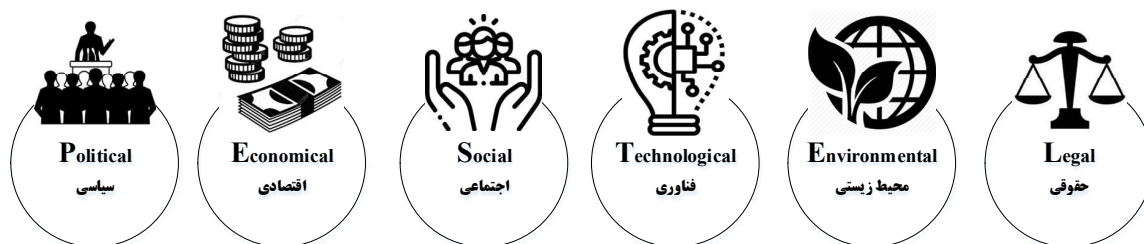
در این سطح لازم است کلیه ذی نفعان حوزه سیاست صنعتی، اعم از مجلس شورای اسلامی، بانک مرکزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت های رئیس جمهوری و وزارتخانه های مرتبط، به اجماعی در خصوص دامنه بحث و حوزه های تحت پوشش آن دست یابند و میزان و چگونگی تأثیرگذاری و تأثیرپذیری سیاست ها در رابطه با مباحث اقتصاد کلان و سایر حوزه ها (اعم از روابط خارجی، زیرساخت ها، روابط کار، نظام آموزشی، محیط زیست و ...) را تبیین نمایند. پس از این اجماع و اولویت گذاری، لازم است منابع (اعم از انسانی و مالی) در جهت حمایت همه جانبه از اولویت ها بسیج شوند. تجربیات پیشین نشان می دهد که دستیابی به چنین اجماعی، مسیری دور و دشوار است؛ لذا سیاست های ارائه شده در این سطح در قالب پیشنهاد الزامات فرابخشی برای پیاده سازی سند به متولیان کلیدی مربوطه ارائه خواهد شد.

۳-۲ تدوین سیاست های افقی (بین بخشی)

سیاست های سطح افقی (مشترک برای همه رشته فعالیت های صنعتی و معدنی) با هدف بهبود زیست بوم صنعت، معدن و تجارت مبتنی بر کارکردهای اصلی رونق تولید، ارتقای فناوری و توسعه بازار، در قالب سه بسته سیاستی مشتمل بر ۶۰ سیاست، طراحی و تدوین شده است. سیاست های مذکور بر اساس شناسایی مهم ترین چالش های زیست بوم صنعت، معدن و تجارت، تحلیل و پس از بررسی طی جلسات کارشناسی کمیته های تخصصی مربوطه، جمع بندی شده است.

Macro-level policy requirements

الزامات سیاستی سطح کلان

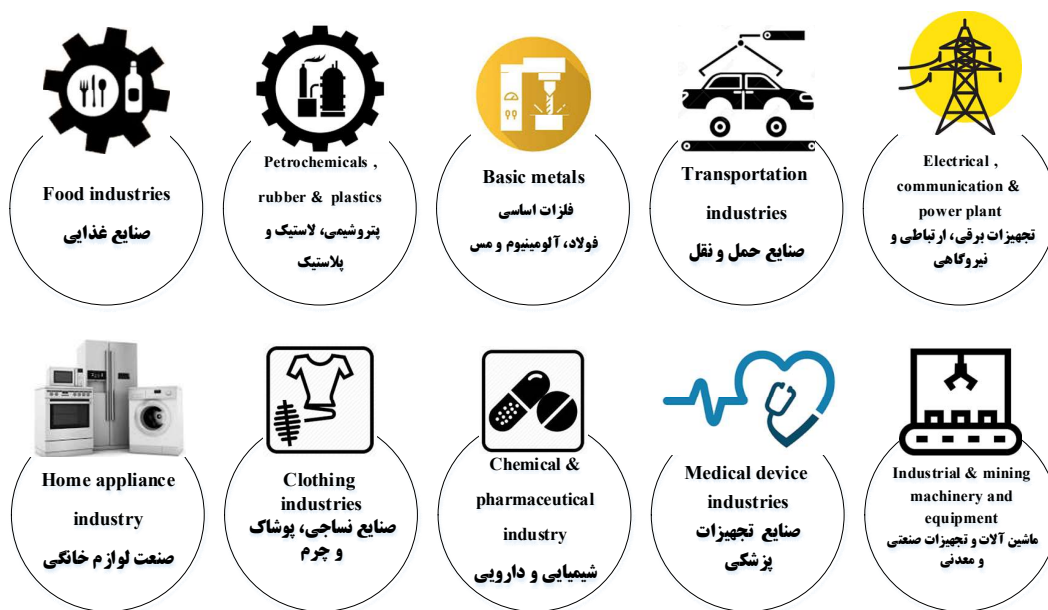
Cross-sectoral (Horizontal) policies

سیاست های بین بخشی-افقی.

Sectoral (Vertical) policies

سیاست های بخشی-عمودی.

شکل ۳. چارچوب محتوایی تدوین سند سیاست های صنعتی کشور

۳-۳ تدوین بسته های سیاستی عمودی (ناظر بر توسعه صنایع پیشران و دارای اولویت)

اگر توسعه اقتصادی کشور از مسیر توسعه صنعتی و تحت سیاست ها و پشتیبانی های دولتی برنامه ریزی گردد، با توجه به محدودیت منابع دولتی، ضروری است صنایعی مورد حمایت هدفمند و زمان مند بخش عمومی قرار گیرند که سردمدار اهداف توسعه صنعتی کشور هستند. بنابراین شناسایی صنایع پیشران و دارای اولویت، چه آنهایی که دارای بهترین عملکرد

از جهت درآمدزایی ارزی، ارزش آفرینی و اشتغال‌زایی هستند و چه آنهایی که از پتانسیل‌های رقابتی مطلوبی برخوردارند، حائز اهمیت است.

با توجه به تکلیف قانونی بند الف ماده ۴۶ قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، «به منظور رونق تولید، نوسازی صنایع، حمایت هدفمند از صنایع دارای اولویت سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و همچنین توسعه صادرات غیرنفتی، دولت و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط به شرح زیر اقدام می‌کنند:

الف- وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است حداکثر ظرف مدت شش‌ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون، فهرست اولویت‌های صنعتی (با اولویت صنایع معدنی) را با رعایت ملاحظات آمایش سرزمینی و تعادل بخشی منطقه‌ای به تصویب هیأت وزیران برساند...».

در این سند بر اساس رویکردهای اصلی اقتصاد مقاومتی (درون‌زایی و برون‌گرایی) و با هدف افزایش سهم صنعت در اقتصاد کشور، روش‌شناسی پنج مرحله‌ای اتخاذ گردید و ۱۰ رشته‌فعالیت به شرح شکل ۳ به عنوان رشته‌فعالیت‌های صنعتی و معدنی پیشران و دارای اولویت کشور انتخاب شدند. مراحل این روش‌شناسی به شرح شکل ۴ مشاهده می‌شود.

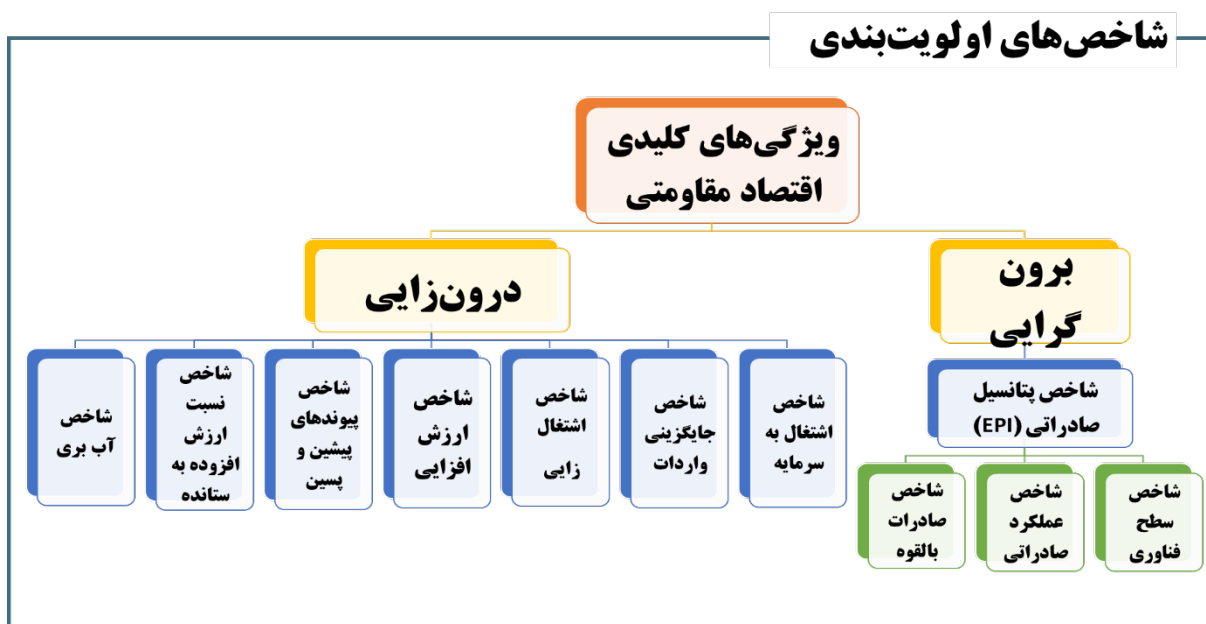

شکل ۴. روش‌شناسی‌گزینه‌های رشته‌فعالیت‌ها (و گروه محصولات) پیشران و دارای اولویت صنعتی و معدنی

بر مبنای روش‌شناسی و معیارهای منتخب اولویت‌بندی رشته‌فعالیت‌های صنعتی و معدنی، رشته‌فعالیت‌های پیشران و دارای اولویت صنعتی و معدنی ده‌گانه وزارت صنعت، معدن و تجارت مشخص شد که محور تدوین بسته‌های سیاستی عمودی به شرح ذیل قرار گرفته است:

۱. جامع‌نگری در انتخاب معیارهای اولویت‌بندی رشته‌های فعالیت‌های صنعتی و معدنی

برای اولویت‌بندی رشته‌های فعالیت‌های صنعتی و معدنی، موازین اقتصاد مقاومتی در دو بُعد درون‌زایی و برون‌گرایی مدنظر قرار گرفته‌اند و بر این مبنا، معیارهای اولویت‌بندی مشخص شده‌اند؛ این معیارها در دو گروه درون‌زایی متشکل از معیارهای «نسبت ارزش افزوده به ستانده»، «ارزش افزوده»، «پیوندهای پیشین و پسین»، «جایگزینی صادرات»، «اشتغال»، «نسبت اشتغال به سرمایه» و «آب‌بری»؛ و برون‌گرایی شامل معیارهای «صادرات بالقوه»، «عملکرد صادراتی» و «سطح فناوری» است (شکل ۵). معیارهای مطروحه، اجتماع معیارها در مطالعات پیشین است. شرح روش‌شناسی و معیارهای بکار گرفته شده در تدوین اولویت‌های صنعتی و معدنی، پس از تصویب در شورای راهبردی تدوین سند، طی جلساتی با حضور ذی‌نفعان بخش خصوصی (اتاق‌های بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و تهران) و ذی‌نفعان بخشی دولتی (کمیسیون امور زیربنایی، صنعت و محیط‌زیست دفتر هیئت دولت و مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)، مورد بحث و تحلیل تکمیلی قرار گرفته است.

شکل ۵. معیارهای اولویت‌بندی رشته‌های فعالیت‌های صنعتی و معدنی

۲. شناسایی گروه محصولات صنعتی و معدنی دارای اولویت

اولویت‌گذاری بخش صنعت و معدن ابتدا در سطح رشته‌های فعالیت‌های صنعتی و معدنی ده‌گانه انجام شده و در گام بعدی بر اساس رویکرد «فضای محصول»^۱ و «پیچیدگی»^۲ اقتصادی، تا سطح شناسایی گروه محصولات صنعتی و معدنی (سطح

1. Product Space

2. Complexity

کد آیسیک ده رقمی) دارای اولویت در هر یک از رشته‌های فعالیت‌های ده‌گانه پیش رفته است.^۱ پیچیدگی محصول به دانش مولد انباشته در هر کالا اطلاق می‌شود و محصولات پیچیده‌تر قابلیت‌هایی متنوع‌تر و پیشرفته‌تر دارند. فضای محصول نقشه تمامی کالاهای صادر شده در جهان است که این نقشه با در نظر گرفتن درجه پیچیدگی کالاها، ارتباط بین کالاها از لحاظ نیازهای مشترک آنها به عوامل تولید، مهارت‌ها و دانش را نشان می‌دهد. ترسیم فضای محصول برای هر کشور یا هر صنعت خاص از یک کشور، امکان شناسایی گروه کالایی و یا کالای مناسب و دارای اولویت برای تولید و صادرات ماندگار را میسر می‌سازد. در بستر تئوریک این رویکرد، توانمندی‌ها (مجموعه عوامل خاص تولید کالا شامل ذخایر سرمایه فیزیکی، انسانی، منابع طبیعی و کیفیت نهادهای موجود) ساختار تخصصی شدن یک کشور در تولید یک کالا را تعیین می‌کنند. در ترسیم فضای محصولی هر رشته‌فعالیت از شاخص‌های ذیل استفاده می‌شود:

۱. شاخص «نزدیکی یا مجاورت»^۲ که بیانگر نزدیکی و یا دوری فاصله بین کالاها است.

۲. شاخص «مسیر»^۳ که بیانگر ارتباطات هر محصول با محصولات دیگر است.

۳. شاخص «تراکم»^۴ که بیانگر میزان فضای کالایی موجود در اطراف هر محصول است.

۳. تجویز سیاست‌های عمودی مبتنی بر تحلیل زنجیره ارزش

سیاست‌گذاری در رشته‌فعالیت‌های پیش‌ران و دارای اولویت ده‌گانه با اتخاذ روش تحلیل و آسیب‌شناسی زنجیره ارزش رشته‌فعالیت منتخب، انجام شده است و به منظور رفع چالش‌های اصلی شناسایی شده در زنجیره ارزش مربوطه، اهداف و اقدامات سیاستی در هر صنعت پیشنهاد شده است. به منظور بررسی دقیق و جامع نقاط ضعف و حلقه‌های مفقوده در زنجیره ارزش هر یک از این صنایع، کمیته‌های تخصصی گزارش‌های کارشناسی را تدوین کرده و اسناد تدوین شده توسط کارگروه‌های تخصصی مربوطه نهایی شده است.^۵ در نهایت، خلاصه‌ای از نتایج هر سند و بسته‌های سیاستی پیشنهادی مربوطه در قالب بسته‌های سیاستی در شورای راهبردی مطرح شده و به تصویب رسیده است که به پیوست این سند در قالب ده سند مجزا، ارائه می‌شود.

۱. به تفصیل در گزارش پشتیبان شماره پانزدهم سند تحت عنوان «الگوی اولویت‌بندی رشته‌فعالیت‌های صنعتی و معدنی در ایران»، به این موضوع پرداخته شده است.

2. Proximity

3. Path

4. Density

۵. شرح تفصیلی تحلیل و آسیب‌شناسی صورت گرفته برای هر صنعت به صورت مجزا، در قالب ده جلد گزارش پشتیبان تهیه و تدوین شده است که عناوین آن به شرح ذیل هستند:

- تحلیل زنجیره ارزش و ارائه بسته سیاست‌های ارتقای توان رقابت‌پذیری صنعت پتروشیمی در کشور
- تحلیل زنجیره ارزش و ارائه بسته سیاست‌های ارتقای توان رقابت‌پذیری صنعت خودرو در کشور
- تحلیل زنجیره ارزش و ارائه بسته سیاست‌های ارتقای توان رقابت‌پذیری صنعت پوشاک در کشور
- تحلیل زنجیره ارزش و ارائه بسته سیاست‌های ارتقای توان رقابت‌پذیری صنعت داروهای پیشرفته در کشور
- تحلیل زنجیره ارزش و ارائه بسته سیاست‌های ارتقای توان رقابت‌پذیری صنعت تجهیزات برقی و نیروگاهی در کشور
- تحلیل زنجیره ارزش و ارائه بسته سیاست‌های ارتقای توان رقابت‌پذیری صنعت فولاد در کشور
- تحلیل زنجیره ارزش و ارائه بسته سیاست‌های ارتقای توان رقابت‌پذیری صنایع غذایی در کشور
- تحلیل زنجیره ارزش و ارائه بسته سیاست‌های ارتقای توان رقابت‌پذیری صنعت تجهیزات پزشکی در کشور
- تحلیل زنجیره ارزش و ارائه بسته سیاست‌های ارتقای توان رقابت‌پذیری صنعت لوازم خانگی در کشور
- تحلیل زنجیره ارزش و ارائه بسته سیاست‌های ارتقای توان رقابت‌پذیری صنعت ماشین‌سازی در کشور

۴ جایگاه جهانی ایران از منظر شاخص‌های بین‌المللی^۱

از منظر شاخص‌های بین‌المللی از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۰ میلادی، وضعیت ایران در شاخص‌های رقابت‌پذیری جهانی^۲ و ارزش افزوده بخش صنعت از تولید ناخالص داخلی^۳ سیر نزولی داشته و در شاخص‌های نوآوری جهانی^۴، توسعه منابع انسانی^۵، رقابت‌پذیری صنعتی^۶، سهم تحقیق و توسعه از تولید ناخالص داخلی^۷، سهم تولیدات صنعتی^۸ و سهولت کسب و کار^۹ وضعیت بهتری را نمایان داشته است. همچنین وضعیت ایران در شاخص‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی^{۱۰} و آزادی اقتصادی^{۱۱} نیز تقریباً بدون تغییر اما با وضعیتی نه چندان مطلوب برآورد شده است (جدول ۱).

جدول ۱. جایگاه اقتصاد ایران در شاخص‌های بین‌المللی (مقایسه وضعیت در سال ۲۰۲۰ با سال ۲۰۱۵ میلادی)

ردیف	شاخص	نهاد متولی	وضعیت سال ۲۰۱۵	وضعیت کنونی سال ۲۰۲۰
۱	سهم ارزش افزوده بخش صنعت (شامل ساخت) از GDP	بانک جهانی	۳۳ درصد	۳۱/۷ درصد*
۲	نسبت هزینه‌کرد تحقیق و توسعه به GDP	یونسکو	۰/۴ درصد	۰/۸ درصد**
۳	توسعه منابع انسانی	بانک جهانی	رتبه: ۷۱ از ۱۸۸ امتیاز: ۰/۷۷	رتبه: ۷۰ از ۱۸۹ امتیاز: ۰/۷۸
۴	رقابت‌پذیری صنعتی	یونیدو	رتبه: ۶۶ از ۱۵۲ امتیاز: ۰/۴۳	رتبه: ۵۶ از ۱۵۲ امتیاز: ۰/۵۲
۵	تولیدات صنعتی	یونیدو	۷/۶ درصد	۱۰/۵ درصد
۶	سهولت کسب و کار	بانک جهانی	رتبه: ۱۳۰ از ۱۸۹	رتبه: ۱۲۷ از ۱۹۰*
۷	رقابت‌پذیری جهانی	مجمع جهانی اقتصاد	رتبه: ۷۴ از ۱۴۰ امتیاز: ۴/۲۱ از ۷	رتبه: ۹۹ از ۱۴۲ امتیاز: ۵۳ از ۱۰۰*

۱. به تفصیل در گزارش پشتیبان شماره دوم سند تحت عنوان بررسی وضعیت ایران از منظر شاخص‌های بین‌المللی، به این موضوع پرداخته شده است.

2. Global Competitiveness Index (GCI)
3. Industry (including construction), value added (% of GDP)
4. Global Innovation Index (GII)
5. Human Development Index (HDI)
6. Competitive Industrial Performance index (CIP)
7. Research and development expenditure (% of GDP)
8. Industrial Production Index (IPI)
9. Ease of Doing Business
10. Foreign direct investment (FDI)
11. Index of Economic Freedom

ردیف	شاخص	نهاد متولی	وضعیت سال ۲۰۱۵	وضعیت کنونی سال ۲۰۲۰
۸	آزادی اقتصادی	مؤسسه هریتج	رتبه: ۱۷۱ از ۱۷۸ امتیاز: ۴۱/۸ از ۱۰۰	رتبه: ۱۶۴ از ۱۷۱ امتیاز: ۴۹/۲ از ۱۰۰
۹	نوآوری جهانی		رتبه: ۱۰۶ از ۱۴۱ امتیاز: ۲۸/۴ از ۱۰۰	رتبه: ۶۷ از ۱۳۱ امتیاز: ۳۰/۹ از ۱۰۰
۱۰	سهم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از GDP		۵۳/۰ درصد	۵۲/۰ درصد***

* آخرین آمار کشور ایران در سال ۲۰۱۹ میلادی منتشر شده است.
 ** آخرین آمار کشور ایران در سال ۲۰۱۷ میلادی منتشر شده است.
 *** آخرین آمار کشور ایران در سال ۲۰۱۸ میلادی منتشر شده است.

بررسی شاخص‌های بین‌المللی نشان می‌دهد که عوامل مختلفی در کاهش جایگاه ایران در برخی شاخص‌ها مؤثر است. یک عامل سرعت قابل توجه کشورها در اصلاحات مرتبط با این شاخص‌ها است و عامل دیگر برخی اقدامات ایران که منجر به کاهش امتیاز برخی زیرشاخص‌ها شده است. هرچند عامل تحریم نیز به عنوان یک عامل زمینه‌ای بر عملکرد برخی از حوزه‌ها اثر سوء به همراه داشته است.

۵ چشم‌انداز ایران در بخش صنعت، معدن و تجارت در افق ۱۴۰۴

در راستای تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی ایران، به منظور تقویت اقتصاد بدون نفت با رویکرد درون‌زایی و برون‌گرایی اقتصاد مقاومتی و سیاست‌های کلی نظام در بخش صنعت و معدن، چشم‌انداز ایران در افق ۱۴۰۴ برای بخش صنعت، معدن و تجارت عبارت است از:

«پیشران اقتصاد کشور، رقابت‌پذیر در بازارهای بین‌المللی و در تراز کشورهای نوظهور صنعتی»

با ویژگی‌های:

- مشوق جریان سرمایه‌گذاری کلان به بخش صنعت، معدن و تجارت
- تسهیل‌گر تمامی رشته‌فعالیت‌های صنعتی و معدنی به ویژه صنایع پیشران و دارای اولویت
- دیپلماسی تجاری و حضور مؤثر در زنجیره ارزش جهانی

۶ اهداف کلان و راهبردهای توسعه بخش صنعت، معدن و تجارت

به منظور تحقق چشم انداز پیش گفته، اهداف کلان و راهبردهای توسعه بخش صنعت، معدن و تجارت به شرح ذیل می باشد:

۱. افزایش سهم صنعت و معدن در تأمین مالی سطح کلان کشور از طریق:

- ارتقای مبادی تأمین مالی خارجی در بخش صنعت و معدن از جمله تولید مشترک یا سرمایه‌گذاری مستقیم
- تنوع بکارگیری ابزارهای مالی تخصصی در بخش صنعت، معدن و تجارت
- افزایش سهم بخش صنعت، معدن و تجارت در تسهیلات مالی
- تزریق جریان پولی و ارزی کشور به بانک‌های تخصصی بخش صنعت، معدن و تجارت با اولویت صنایع پیشران

۲. افزایش سهم صنعت و معدن در صادرات، تولید و اشتغال نیروی کار ماهر و تحصیل کرده دانشگاهی از طریق:

- استفاده حداکثری از فرصت‌های جهانی و منطقه‌ای
- افزایش سهم خدمات متصل به تولید در زنجیره ارزش صادرات صنعتی
- افزایش سهم بخش خصوصی از تولید و صادرات صنعتی

۳. ارتقاء موقعیت درون‌زایی بخش در خلق ارزش افزوده صنعتی و معدنی از طریق:

- تکمیل زنجیره ارزش متوازن و تقویت خوشه‌ها و اصلاح ساختار
- ارتقای بهره‌وری کل عوامل تولید
- به‌کارگیری بهینه فناوری روزآمد و برتر
- افزایش دسترسی به بازارهای داخلی و خارجی
- کاهش میزان وابستگی وارداتی محصولات صادراتی صنعتی
- افزایش پایداری زیست‌محیطی تولیدات صنعتی و صادراتی

۴. خوداتکایی ارزی رشته‌های صنعتی با هدف مقابله با ضربه‌پذیری درآمد حاصل از نفت و گاز از طریق:

- ارتقاء کیفیت تولید و صادرات صنعتی
- افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات با فناوری بالا و متوسط
- ارتقای توان رقابت‌پذیری صادراتی محصولات صنعتی

• افزایش مشارکت در زنجیره‌های ارزش جهانی

مجموعه اهداف کمی ناظر بر چشم‌انداز و اهداف کلان پیش‌گفته نیز به شرح جدول زیر تعیین می‌گردد.

جدول ۲. اهداف کمی توسعه بخش صنعت، معدن و تجارت در دو سناریوی رشد ملایم و رشد شتابان

شاخص	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۴ (رشد ملایم)	سال ۱۴۰۴ (رشد شتابان)
سهم ارزش افزوده بخش صنعت، معدن و تجارت از GDP (درصد)	۳۰/۳	۳۵	۳۷/۴
سهم ارزش افزوده بخش صنعت از GDP (درصد)	۱۷/۵	۱۹	۱۹/۹
سهم ارزش افزوده بخش معدن از GDP (درصد)	۰/۹	۱/۵	۱/۷
سهم ارزش افزوده بخش بازرگانی از GDP (درصد)	۱۱/۹	۱۴/۵	۱۵/۸
سهم اشتغال صنعت و معدن از اشتغال کل (درصد)	۳۱/۷	۳۳/۶	۳۷/۳
سهم صادرات صنعتی از صادرات کل (درصد)	۱۴/۸	۱۵/۷	۱۷/۵
سهم محصولات با فناوری متوسط به بالا از کل محصولات ساخته شده صنعتی (درصد)	۳۶/۳	۳۸/۵	۴۲/۸
سهم هزینه‌کرد بنگاه‌های اقتصادی در بخش تحقیق و توسعه از کل هزینه‌کرد تحقیق و توسعه کشور (درصد)	۱۶/۵	۲۲/۵	۲۶/۴
سهم صادرات محصولات با فناوری متوسط به بالا از کل صادرات غیرنفتی (درصد)	۲۵/۲	۲۹/۷	۳۷/۳

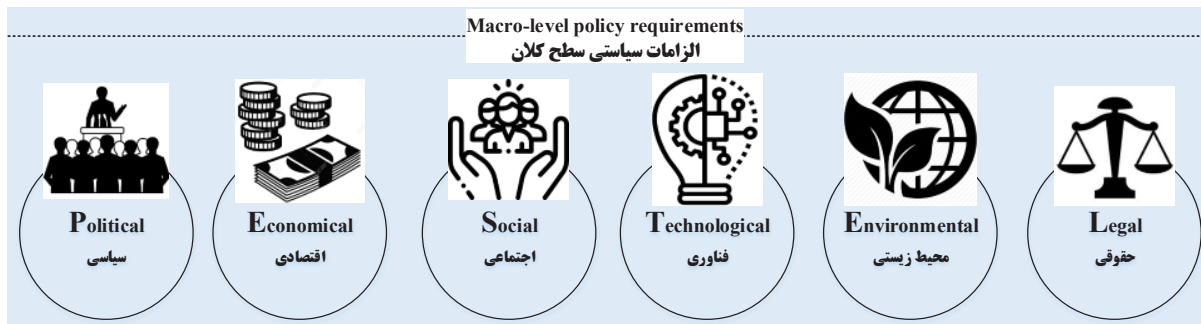
۱. براساس اطلاعات مرکز آمار

۲. براساس اطلاعات بانک مرکزی ج.ا.ا.

۷ الزامات سیاستی سطح کلان (فرابخشی)

هدف سطح کلان

«تشویق جریان سرمایه‌گذاری کلان به بخش صنعت، معدن و تجارت»

شکل ۶. طبقه‌بندی الزامات فرابخشی سند

بافتار پیاده‌سازی سند سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری کشور ایران است، لذا می‌باید همسو با هدفگذاری‌های سطح کلان اسناد بالادستی کشور تدوین و پیاده‌سازی شود. بدین منظور با اتخاذ رویکرد تحلیل محیط سطح کلان (فرابخش) ^۱ PESTEL، شانزده سند بالادستی کشور به شرح ذیل بر مبنای شش بُعد رویکرد پیش‌گفته (شکل ۶) تحلیل محتوایی شده است:

- سیاست‌های کلی نظام در بخش معدن (ابلاغی ۱۳۷۹/۱۱/۳)
- سیاست‌های کلی نظام در بخش حمل و نقل (ابلاغی ۱۳۷۹/۱۱/۳)
- چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی (ابلاغی ۱۳۸۲/۸/۱۳)
- سیاست‌های کلی نظام در بخش مالی (مصوب ۱۳۸۳/۲/۱۲)
- سیاست‌های کلی نظام در بخش صنعت (مصوب ۱۳۸۴/۰۵/۲۲ و ابلاغی ۱۳۹۱/۰۹/۲۹)
- سیاست‌های کلی بند «ج» اصل چهارم و چهار قانون اساسی (ابلاغی ۱۳۸۵/۴/۱۲)
- سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف (ابلاغی ۱۳۸۹/۴/۱۴)
- سیاست‌های کلی در بخش امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات (ابلاغی ۱۳۸۹/۱۱/۲۱)

1. Political, Economical, Social, Technological, Environmental and Legal (PESTEL)

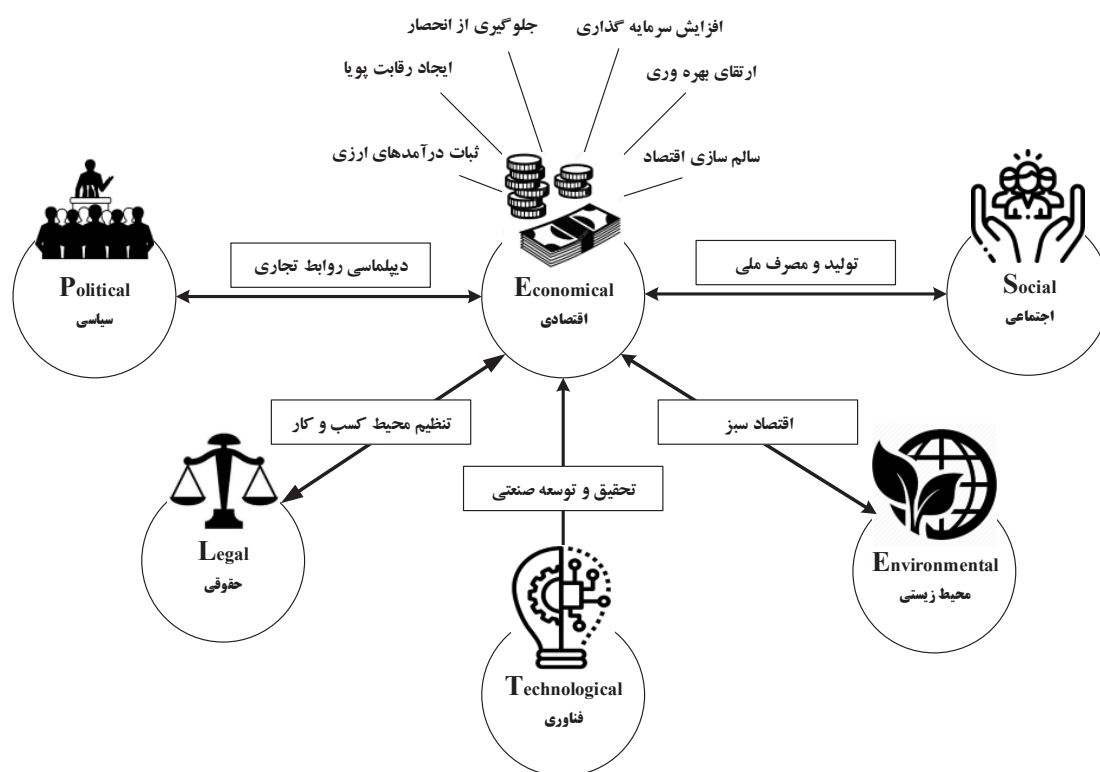
- سیاست‌های کلی نظام در اشتغال (ابلاغی ۱۳۹۰/۴/۲۸)
- سیاست‌های کلی آمایش سرزمین (ابلاغی ۱۳۹۱/۹/۲۱)
- سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی (ابلاغی ۱۳۹۱/۱۱/۲۴)
- سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی (ابلاغی ۱۳۹۲/۱۱/۳۰)
- سیاست‌های کلی علم و فناوری (ابلاغی ۱۳۹۳/۶/۲۹)
- سیاست‌های کلی «برنامه ششم توسعه» (ابلاغی ۱۳۹۴/۴/۹)
- سیاست‌های کلی «محیط زیست» (ابلاغی ۱۳۹۴/۸/۲۶)
- بیانیه گام دوم انقلاب (ابلاغی ۱۳۹۷/۱۱/۲۲)

بر اساس تحلیل انجام شده^۱ بیش از ۸۵ درصد از سیاست‌های بالادستی استخراج شده با محوریت حوزه اقتصادی است و مهمترین کلیدواژه‌های منحصراً اقتصادی شامل: سالم‌سازی اقتصاد، ارتقای بهره‌وری، افزایش سرمایه‌گذاری، جلوگیری از انحصار، ایجاد رقابت پویا و ثبات درآمدهای ارزی، و کلیدواژه‌های مشترک با سایر حوزه‌ها مشتمل بر: دیپلماسی روابط تجاری (مشترک با حوزه سیاسی)، تنظیم محیط کسب و کار (مشترک با حوزه حقوقی)، تحقیق و توسعه صنعتی (مشترک با حوزه فناوری)، اقتصاد سبز (مشترک با حوزه محیط زیستی) و تولید و مصرف ملی (مشترک با حوزه اجتماعی)، هستند (شکل ۷).

۱. به تفصیل در گزارش پشتیبان شماره چهارم سند تحت عنوان تحلیل سیاست‌های سطح کلان حوزه صنعت، معدن و تجارت کشور بر اساس اسناد بالادستی، به این موضوع پرداخته شده است.

Macro-level policy requirements

الزامات سیاستی سطح کلان

شکل ۷. کلیدواژه‌های اصلی مستخرج از اسناد سیاستی بالادستی تأثیرگذار بر بخش صنعت، معدن و تجارت

با توجه به نتایج تحلیل اسنادی، کلیدواژه‌های شناسایی شده و بر مبنای هدف‌گذاری این سند، مهمترین الزامات سیاستی سطح کلان که بستر پیاده‌سازی سیاست‌های بخش صنعت، معدن و تجارت را فراهم می‌آورد، به شرح جدول ۳ به تفکیک حوزه‌های مشترک، اقتصادی، فناوری، اجتماعی، سیاسی، محیط زیستی و حقوقی، طبقه‌بندی شده‌اند.

جدول ۳. الزامات سیاستی مستخرج از اسناد بالادستی در حوزه صنعت، معدن و تجارت

الف. الزامات سیاستی سطح کلان مشترک
<ul style="list-style-type: none"> - هماهنگ سازی و پایداری سیاست های پولی، مالی، ارزی و تجاری و تنظیم بازارهای اقتصادی - انسجام و تعادل منطقه ای در کشور - توسعه و اصلاح شبکه حمل و نقل داخلی و بین المللی - توانمندسازی بخش خصوصی - توسعه تجارت جهانی - توسعه سرمایه انسانی دانش پایه و متخصص - توسعه و ارتقای استانداردهای ملی - صرفه جویی در مصرف انرژی - مصرف بهینه آب - استفاده از موقعیت ممتاز جغرافیایی در بحث ترانزیت - توسعه منابع انسانی به عنوان رکن اصلی آمایش سرزمین - مبارزه با فساد اداری
ب. الزامات سیاستی سطح کلان اقتصادی
<ul style="list-style-type: none"> - جذب سرمایه و گسترش پوشش بیمه - اصلاح ساختار مالی و عادلانه کردن سود تسهیلات - اصلاح ساختار سازمانی بانک ها در جهت افزایش کارایی - اصلاح نظام مالیاتی - ارتقای کارایی و بازدهی اقتصادی و تسهیل روابط درونی و بیرونی اقتصاد کشور - سرمایه گذاری در بازار سرمایه - مدیریت منابع ارزی - کارآمد کردن نظام توزیع کالاها و خدمات - هدفمندسازی یارانه ها
ج. الزامات سیاستی سطح کلان فناوری
<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد واحدهای فراوری و تبدیل مواد معدنی به مواد واسطه و مصرفی - زمین شناسی مواد معدنی و تولید مواد پیشرفته - سیاست گذاری و اطلاع رسانی جامع و هماهنگ در علوم و فنون زمین - ارتقاء سطح فناوری صنایع کشور و دستیابی به فناوری های پیشرفته و راهبردی - استانداردهای مربوط به امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات و ارتباطات - تشویق ورود سرمایه های ایرانی به حوزه های سرمایه گذاری خطرپذیر - گسترش اقتصاد دانش بنیان - هدایت و تقویت تحقیق و توسعه و نوآوری - انتقال فناوری و کسب دانش طراحی و ساخت - توسعه صنایع و خدمات مبتنی بر فناوری های جدید و بومی
د. الزامات سیاستی سطح کلان اجتماعی
<ul style="list-style-type: none"> - توزیع متناسب درآمد به دور از فقر، فساد، تبعیض - اصلاح الگوی مصرف - فرهنگ بهره وری - توسعه فرهنگ حمایت از سرمایه، کار، کالاها و خدمات ایرانی - توسعه نهادهای مردمی برای رشد تولید ملی

ه. الزامات سیاستی سطح کلان سیاسی
<ul style="list-style-type: none"> - تعامل موثر و سازنده منطقه‌ای و جهانی و همکاری - تأمین منافع مشترک منطقه‌ای - ایجاد و تقویت نهادها و تشکل‌های منطقه‌ای - رعایت ملاحظات امنیتی و دفاعی در استقرار جمعیت - توسعه پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان
و. الزامات سیاستی سطح کلان زیست محیطی
<ul style="list-style-type: none"> - حفظ محیط زیست در طرح‌های توسعه - گسترش نیروگاه‌های پراکنده و کوچک مقیاس - عوارض و مالیات سبز - گسترش اقتصاد سبز - نظام حسابرسی زیست محیطی - ایجاد نظام یکپارچه ملی محیط زیست
ز. الزامات سیاستی سطح کلان حقوقی
<ul style="list-style-type: none"> - بهبود فضای کسب و کار و رقابت‌پذیری - تسهیل فعالیت در بخش‌های تولیدی و رفع موانع سرمایه‌گذاری در سطح ملی - تکمیل زیرساخت‌ها و قوانین و مقررات مربوط به مالکیت فکری و معنوی

در تکمیل مطالعه اسنادی صورت گرفته، بر اساس نظر خبرگان حوزه سیاستگذاری سطح کلان کشور^۱، مهم‌ترین چالش‌های سطح فرابخشی تأثیرگذار بر بخش صنعت، معدن و تجارت نیز به شرح ذیل جمع‌بندی گردیده است:

- تورم بالا و ساختاری در کشور
- ساختار واسطه‌گری و سفته‌بازی حاکم بر اقتصاد کشور ناشی از عدم نظارت و کنترل بر بازارهای موازی
- تحریم و محدودیت‌های تحمیلی ناشی از آن
- تجارت غیررسمی کالا
- ضعف نظام تصمیم‌گیری و ساختار اجرایی کشور
- ضعف زیرساخت‌های تولیدی و لجستیکی
- پایین بودن تقاضای مصرفی ناشی از ضعف در نظام توزیع درآمد

بر اساس مفاد الزامات سیاستی و چالش‌های شناسایی شده، بسته‌های سیاستی دارای اولویت در سطح کلان به منظور امکان‌پذیری و تسهیل پیاده‌سازی سیاست‌های سطوح زیرمجموعه در بخش صنعت، معدن و تجارت، در افق برنامه‌ای این سند پیشنهاد شده‌اند.

۱. این موارد طی جلسات شورای راهبری و شوراهای تخصصی مطرح گردیده و فهرست آن در گزارش پشتیبان شماره پنجم سند در باب «روش‌شناسی و هدف‌گذاری کمی اهداف سطح کلان صنعت، معدن و تجارت کشور» ذکر شده است.

سهم‌زایی اقتصاد کلان از بیماری هلندی

چالش اصلی

- تک محصولی بودن (وابستگی به نفت)

هدف سیاستی

- مدیریت درآمدهای ارزی

الزامات سیاستی

- ایجاد محیط با ثبات اقتصادی در سطح کلان شامل ثبات قیمت‌ها و پیش‌بینی‌پذیری و پویایی‌های نظام ارزی
- حمایت از واقعی شدن نرخ ارز
- شناورسازی نظام ارزی
- تقویت بازارهای بین‌بانکی
- توسعه بازار مشتقات

متولیان حاکمیتی

- بانک مرکزی
- سازمان برنامه و بودجه
- وزارت امور اقتصادی و دارایی

سمزدایی اقتصاد کلان از بسترهای فسادزایی

چالش‌های اصلی

- وجود انحصارات و درجه پایین رقابت
- عدم حضور پررنگ بخش خصوصی در عرصه اقتصاد

اهداف سیاستی

- ایجاد شفافیت در سیاست‌ها
- خصوصی‌سازی واقعی

الزامات سیاستی

- ارتقای سازوکارهای ایجاد شفافیت در سیاستگذاری دولتی
- بازتعریف نقش دولت و بخش غیردولتی در فعالیتهای صنعتی و تجاری
- گسترش سازوکارهای توسعه مالکیت و مدیریت غیردولتی
- توسعه مدل‌های مشارکت عمومی-خصوصی

متولیان حاکمیتی

- وزارت اقتصاد و دارایی
- مجلس شورای اسلامی
- معاونت حقوقی رییس‌جمهور
- بانک مرکزی
- سازمان برنامه و بودجه
- وزارت صنعت، معدن و تجارت
- اتاق بازرگانی ایران

سم‌زدایی نظام تعاملات و دیپلماسی اقتصادی و تجاری از یک جانبه‌گرایی

چالش اصلی

- محدودیت نظام دیپلماسی اقتصادی و تجاری کشور

اهداف سیاستی

- گسترش پیمان‌های پولی و تجاری دو یا چندجانبه
- تعیین بازارهای هدف و شرکای تجاری جدید
- توسعه سرمایه‌گذاری خارجی اعم از ورود و خروج

الزامات سیاستی

- مشارکت فعال و حضور مؤثر در ترتیبات تجاری و پیمان‌های منطقه‌ای برای ایجاد و گسترش روابط معدنی و صنعتی با شرکای تجاری کشور
- سیاست کلی روابط بازرگانی و مالی کشور مبتنی بر ایجاد تعادل در تراز تجاری و مالی و در حد امکان استفاده از قراردادهای تهاتری^۱ بین مقامات بازرگانی ایران و کشورهای طرف معامله به عنوان یکی از ارکان اصلی و موارد اساسی مورد توجه
- حمایت از سازوکارهای جذب سرمایه‌گذاری خارجی همچون تولید مشترک

متولیان حاکمیتی

- وزارت امور خارجه
- مجلس شورای اسلامی
- بانک مرکزی
- سازمان سرمایه‌گذاری خارجی
- سازمان توسعه تجارت

1. Barter Trade

اصلاح رویه‌های تنظیمی محیط کسب و کار

چالش‌های اصلی

- رویه‌های غیرمنصفانه و ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
- بی‌ثباتی و غیرقابل پیش‌بینی بودن قیمت‌ها (مواد اولیه و محصولات)
- تأمین مالی از بانک‌ها
- بی‌ثباتی سیاست‌ها و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر به کسب و کارها
- تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار

اهداف سیاستی

- ایجاد ثبات اقتصادی
- پرهیز از تغییرات ناگهانی و غافلگیرکننده قوانین و مقررات مربوط به کسب و کارها
- تسهیل فرایندهای کسب و کار

الزامات سیاستی

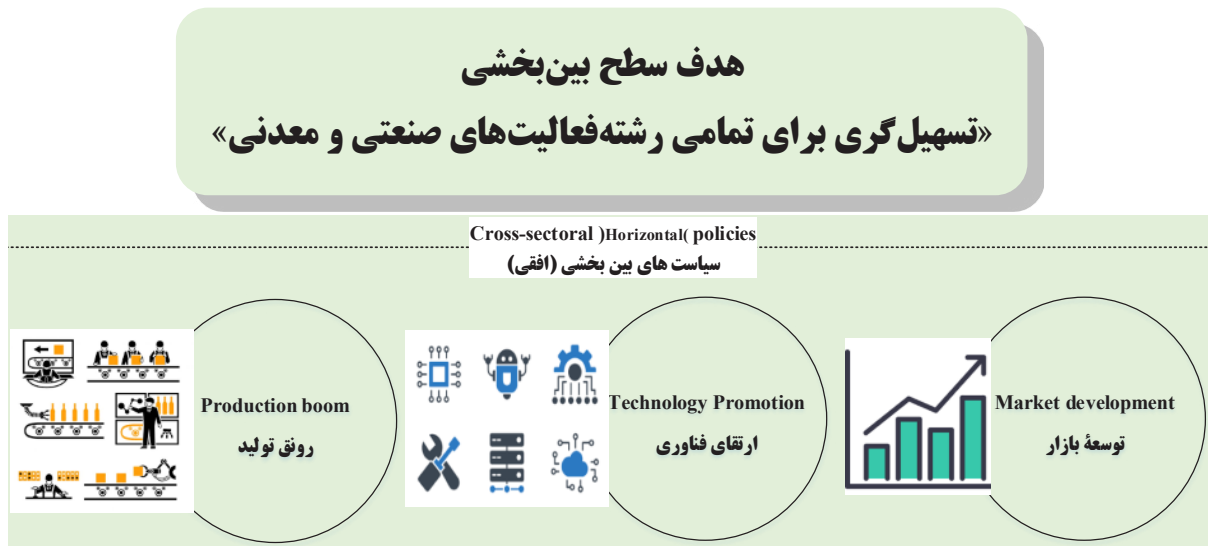
- ایجاد دادسرای تخصصی برای داوری در دعاوی معدنی و صنعتی
- ساده‌سازی رویه‌های صادرات و واردات و کاهش پیچیدگی تشریفات گمرکی
- اصلاح قوانین مادر، مانند مالکیت معنوی، ضد دامپینگ، کار، تأمین اجتماعی، تجارت و ...
- اصلاح قوانین و ضوابط در ارتباط با تسهیل و روان‌سازی امور برای دستیابی به مقیاس اقتصادی، تجمیع، ادغام، انحلال شرکت‌ها و تشکیل شرکت‌های مادر، هولدینگ، ایجاد خوشه‌های صنعتی و ...
- کاهش الزامات قانونی و رویه‌های غیرضروری مرتبط با توسعه کسب و کارها

متولیان حاکمیتی

- وزارت صنعت، معدن و تجارت
- قوه قضاییه
- مجلس شورای اسلامی

- بانک مرکزی
- وزارت امور اقتصادی و دارایی
- گمرک جمهوری اسلامی ایران
- سازمان تأمین اجتماعی
- سازمان امور مالیاتی کشور
- سازمان ثبت شرکت‌ها

۸ سیاست‌های افقی (بین‌بخشی)

شکل ۸. طبقه‌بندی سیاست‌های افقی

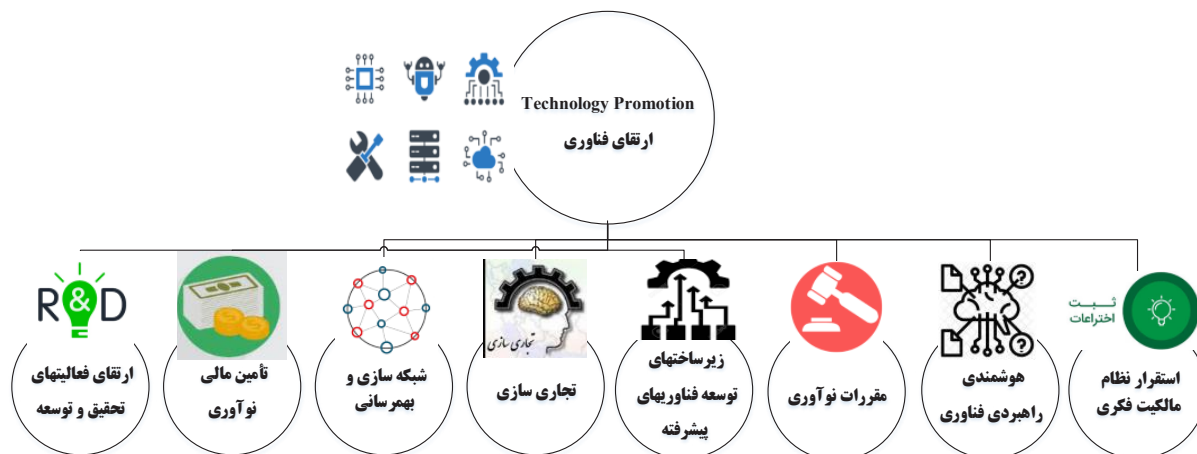
بخش صنعت به دلیل دارا بودن پیوندهای پسین و پیشین قوی با سایر بخش‌های اقتصادی به‌عنوان موتور رشد اقتصادی و محرک اصلی نوآوری شناخته می‌شود. علاوه بر آن، این بخش در حفظ معیشت خانوار از طریق ایجاد اشتغال پایدار و تأمین نیاز کالایی کشور، ارزآوری از طریق توسعه صادرات غیرنفتی، صیانت از منابع ارزی از طریق کنترل و مدیریت جریان واردات کالا، نقش کلیدی دارد. بخش معدن نیز به‌عنوان یکی از بخش‌های تأمین‌کننده نهاده‌های تولید صنعتی، عامل مؤثری در توسعه بخش صنعت و به‌تبع آن، ارزش‌زایی و رشد اقتصادی است. علاوه بر آن، استقرار کشور ایران روی کمر بند فلز زایی آلپ- هیمالیا (وجود ۱۵ درصد ذخایر معدنی شناخته شده جهان در این کمر بند) و با ذخیره قطعی بالغ بر ۵۵ میلیارد تن و تنوع بیش از ۶۴ نوع ماده معدنی موجب شده است تا ایران از جمله کشورهای مطرح دارای انواع مواد معدنی ارزشمند (شامل مواد معدنی فلزی و غیرفلزی، سنگ‌های قیمتی، تزئینی و مصالح ساختمانی) در جهان بوده و این موارد موجب شده بخش معدن از جایگاه ویژه‌ای در اقتصاد کشور برخوردار باشد. در مجموع بخش صنعت و معدن با برخورداری از سهم ارزش افزوده حدود ۳۳ درصدی از تولید ناخالص داخلی، سهم حدود ۳۲ درصدی از اشتغال کشور و سهم حدود ۴۰ درصدی از صادرات غیرنفتی، نقش قابل‌انکاری در رونق یا افول اقتصاد کشور می‌تواند داشته باشد، اگرچه با چالش‌های بسیاری نیز در طی دهه گذشته مواجه بوده که از مهمترین موارد آن عبارتند از:

۱. به تفصیل در گزارش پشتیبان شماره ششم سند تحت عنوان چالش‌های بخش صنعت، معدن و تجارت در ایران، به این موضوع پرداخته شده است.

- افول پیشرانی صنعت و معدن در رشد اقتصادی و پدیده نزول صنعتی
- سهم پایین صنعت و معدن در تشکیل سرمایه ثابت کل کشور
- پایین بودن بهره‌وری نیروی کار و سرمایه
- اتکاء بسیار بالای رشد تولیدات صنعتی به بازار مصرف داخلی و خالص ارزآوری پایین
- قابلیت نفوذ پایین در بازارهای خارجی به دلیل توان رقابتی محدود و مقیاس تولید پایین
- آمادگی پایین قابلیت‌های فناورانه روزآمد
- حاکمیت ساختار شبه‌انحصاری و نقش محدود بخش خصوصی در بخش صنعت و معدن
- سست شدن نسبی زنجیره تأمین

غلبه بر چالش‌های شناسایی شده فوق که تقریباً در تمامی رشته‌های فعالیتهای صنعتی موضوعیت دارند، در سطح دوم سند با تمرکز بر سیاستگذاری افقی (بین‌بخشی) به تفکیک سه گروه اصلی سیاست‌های مبتنی بر رونق تولید، ارتقای فناوری و توسعه بازار، مورد توجه بوده است (شکل ۸).

شایان ذکر است در هر یک از گروه سیاست‌های پیش‌گفته چند کارکرد سیاستی شناسایی شده و ذیل هر کارکرد، تعدادی سیاست افقی تدوین شده است. برای هر سیاست افقی یک شناسنامه متشکل از: عنوان سیاست، چالش‌های مربوطه، اهداف سیاستی، ابزارهای سیاستی، مشمولان سیاست و ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی موردنیاز برای اجرای سیاست مذکور، ارائه می‌شود.

شکل ۹. طبقه بندی سیاست های ارتقای فناوری

گروه اول: سیاست های ارتقای فناوری

اهداف اصلی

- توانمندسازی مهارتی نیروی کار
- ارتقای سازوکارهای جذب فناوری
- افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش بنیان
- افزایش ضریب نفوذ فناوری در حوزه های راهبردی صنعتی

اقدامات محوری

- اعمال معافیت های مالیاتی ۱۰ درصدی در خصوص هزینه های سرمایه گذاری در تحقیق و توسعه واحدهای صنعتی
- پرداخت ۵۰٪ از هزینه های خرید اختراعات از شرکت های صنعتی، معدنی و تجاری
- حمایت از شکل گیری صندوق های خطرپذیر شرکتی (CVC)
- حمایت از توسعه فضای کار اشتراکی و شتاب دهنده های تخصصی صنعتی و معدنی
- راه اندازی مراکز تحقیق و توسعه در شهرک های صنعتی

شاخص های کلان مرتبط

- درصد محصولات با فناوری متوسط به بالا از کل محصولات ساخته شده صنعتی
- درصد هزینه کرد بنگاه های تجاری در بخش تحقیق و توسعه از کل هزینه کرد تحقیق و توسعه کشور
- درصد صادرات محصولات با فناوری متوسط به بالا از کل صادرات غیرنفتی

متولیان حاکمیتی

- وزارت صنعت، معدن و تجارت
- معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری
- وزارت کار و امور اجتماعی
- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- سازمان امور مالیاتی کل کشور

کارگرد نخست: ارتقای فعالیت‌های تحقیق و توسعه

۱. ارتقای سهم تحقیق و توسعه (R&D) از ارزش افزوده محصولات صنعتی

• مسئله‌های اصلی

- محدودیت منابع مالی و تاثیرپذیری شدید منابع اختصاص یافته به تحقیق و توسعه از نوسانات بودجه دولت
- ضعف نهادهای توسعه‌ای تامین مالی تحقیق و توسعه در بخش صنعت
- سهم بالای خرید تجهیزات خارجی از هزینه‌های تحقیق و توسعه
- انگیزه پایین بنگاه‌ها برای افزایش سهم تحقیق و توسعه به سبب عدم مواجهه تولیدکنندگان با فشارهای رقابت جهانی
- محدودیت مسیرهای بهره‌مندی شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری از معافیت‌های مالیاتی ناشی از فعالیت‌های تحقیق و توسعه

• اهداف

- افزایش سهم تحقیق و توسعه از ارزش ستانده صنعتی و ارزش افزوده صنعتی
- ورود شرکت‌های بزرگ به حوزه توسعه فناوری و استفاده از قابلیت فناوری‌های جدید در توسعه واحدهای تکمیلی

• ابزارهای سیاستی

- حمایت از شکل‌گیری و گسترش مراکز تحقیق و توسعه واحدهای صنعتی و معدنی با استفاده از:
 - الف. ظرفیت طرح مکتبا با ایجاد امکان ارائه تسهیلات مالی جهت حمایت از تجاری‌سازی یافته‌های پژوهشی
 - ب. تخصیص بخشی از منابع مالی ردیف بودجه خرید کالا و خدمات با مبدا خارجی در هر دستگاه به امر تحقیق و توسعه مشترک با شرکت‌های دانش بنیان به منظور دستیابی به خودکفایی در زمینه همان کالاها و خدمات
- حمایت از سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه کاربردی در واحدهای صنعتی از طریق:
 - الف. تامین حداکثر ۵۰ درصد از هزینه پرداخت شده توسط شرکت‌های تولیدی و صنعتی برای فعالیت‌های تحقیقاتی و توسعه‌ای از محل اعتبارات بودجه‌های سنواتی
 - ب. اعمال معافیت‌های مالیاتی ۱۰ درصدی در خصوص هزینه‌های سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه واحدهای صنعتی

- اولویت بندی حوزه‌های با ارزش افزوده بالای دانشی در زنجیره ارزش رشته فعالیت‌های مختلف صنعتی جهت تصویب در کارگروه توسعه تولید، تقاضا و صادرات به منظور بهره‌مندی از مشوق‌های پیش‌بینی شده در برنامه توسعه تولید محصولات دانش بنیان
- انعقاد قرارداد تحقیق و توسعه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری با دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی جهت برخورداری از ۱۰ درصد معافیت مالیاتی

• متولیان حاکمیتی

- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری دارای پروانه تحقیق و توسعه از وزارت صمت

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- ماده ۶ قانون حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوری‌ها و اختراعات (۱۳۸۹)
- برنامه توسعه تولید محصولات دانش بنیان (۱۳۹۴)
- مصوبه دولت در خصوص اصلاح آئین‌نامه و مواد ۱۴۷ و ۱۴۸ قانون مالیات‌های مستقیم (بند ۸ در زمینه هزینه‌های قابل قبول مالیاتی)
- ماده ۳۱ قانون مالیات‌های مستقیم (بند س)
- قانون طرح الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (ماده ۳۲ اصلاحی)
- قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر (مواد ۴، ۳۱، ۳۲، ۴۴ و ۴۵)

۲. ساماندهی نظام سنجش و ارزیابی فعالیت‌های تحقیق و توسعه

- مسئله‌های اصلی
 - ضعف در شناسایی و رصد فعالیت‌های تحقیق و توسعه در شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری
- هدف
 - سنجش شدت تحقیق و توسعه در شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری و ارائه گزارش سالانه
- ابزارهای سیاستی
 - انتشار گزارش‌های ادواری از فعالیت‌های تحقیق و توسعه
 - پروانه تحقیق و توسعه
- مضمونان طرح
 - کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری دارای پروانه تحقیق و توسعه از وزارت صمت
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - همکاری با مرکز آمار ایران
 - راه‌اندازی مراکز تحقیق و توسعه در شهرک‌های صنعتی

۳. حمایت از شکل‌گیری صندوق‌های خطرپذیر شرکتی (CVC)

• مسئله اصلی

- تمرکز شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری به تحقیق و توسعه داخلی و کم‌توجهی به ظرفیت‌سازی از طریق ایده‌ها و فناوری‌های توسعه یافته در قالب شرکت‌های نوپای فناوری محور

• هدف

- بهره‌مندی شرکت‌های بزرگ صنعتی، معدنی و تجاری از دستاوردهای فناورانه شرکت‌های نوپا و جهت‌دهی به نوآوری استارت‌آپ‌ها در راستای ارتقاء رقابت‌پذیری شرکت‌های بزرگ

• ابزارهای سیاستی

- نهادهای مالی ذیل وزارتخانه از جمله صندوق حمایت از صنایع پیشرفته و بانک صنعت و معدن
- در نظر گرفتن مشوق‌هایی برای شرکت‌های بزرگ داوطلب برای راه‌اندازی CVC
- ترویج نمونه‌های موفق CVC‌های شکل گرفته در شرکت‌های بزرگ
- اعطای وام‌های کم‌بهره و مشروط به شرکت‌های بزرگ صنعتی، معدنی و تجاری برای خرید شرکت‌های دارنده فناوری یا خرید محصول / فناوری از شرکت‌های دانش‌بنیان
- وجوه اداره شده و تسهیلات دولتی هدفمند (مانند یارانه سود تسهیلات) با اولویت شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری مشمول طرح حاضر
- اختصاص حمایت‌های ویژه به شرکت‌های برتر

• مشمولان طرح

- شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری پیشرو

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- اصلاح قوانین مرتبط با شرکت‌های نوپا و ادغام و اکتساب در قانون تجارت
- آیین‌نامه اجرایی ماده (۴۴) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور
- همکاری با صندوق نوآوری و شکوفایی برای تأمین مالی طرح

۴. ایجاد صندوق‌های توسعه فناوری رشته-فعالیتی

• مسئله اصلی

- بالابودن منابع مالی مورد نیاز برای توسعه فناوری و ضعف شرکت‌ها در تأمین منابع لازم

• هدف

- کاهش هزینه‌های مالی لازم برای توسعه فناوری از طریق مشارکت بخش عمومی و خصوصی

• ابزارهای سیاستی

- منابع مالی صندوق حمایت از صنایع پیشرفته و بانک صنعت و معدن
- وجوه اداره شده و تسهیلات دولتی هدفمند (مانند یارانه سود تسهیلات) با اولویت شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری مشمول طرح حاضر

• مشمولان طرح

- شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری فعال در رشته‌فعالیت‌های مشابه

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- ماده ۴۴ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور
- تصویب قانون «توسعه فناوری در بخش صنعت، معدن و تجارت» در مجلس شورای اسلامی

۵. حمایت از طرح‌های دانش بنیان در شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری

• مسئله اصلی

- ضعف سازوکارهای حمایت از طرح‌های دانش بنیان شرکت‌های غیردانش بنیان صنعتی، معدنی و تجاری در وزارت صنعت، معدن و تجارت

• هدف

- ایجاد ظرفیت حمایت از طرح‌های دانش بنیان شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری با استفاده از منابع صندوق نوآوری و شکوفایی

• ابزارهای سیاستی

- منابع صندوق نوآوری و شکوفایی
- صندوق حمایت از صنایع پیشرفته

• مشمولان طرح

- شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری پیشرو

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- برنامه توسعه تولید محصولات دانش بنیان (۱۳۹۴)
- هماهنگی با صندوق نوآوری و شکوفایی

۶. ایجاد شبکه تبادل فناوری در وزارت صنعت، معدن و تجارت

- مسئله اصلی
 - ضعف بهره‌برداری از توانمندی‌های فناورانه داخلی در جهت تقویت نوآوری و رقابت‌پذیری شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری
- هدف
 - تسهیل اتصال شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری به شرکت‌های دانش‌بنیان و فناور موجود در کشور
- ابزارهای سیاستی
 - ایجاد پایگاه داده از نیازمندی‌های فناورانه شرکت‌های بزرگ
 - اعطاء تسهیلات مرتبط با طرح نوسازی صنایع به شرکت‌های صنعتی بهره‌بردار از طرح
 - اعطاء اعتبار خریدار (اختصاص یارانه به شرکت‌های زیرمجموعه در صورت خرید از تولیدکنندگان مورد تأیید داخلی و ارائه تسهیلات لیزینگ به خریداران بخش خصوصی)
- مشمولان طرح
 - شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری دارای مجوز از وزارت صمت
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - قانون حمایت از موسسات و شرکت‌های دانش‌بنیان
 - هماهنگی با صندوق نوآوری و شکوفایی

۷. حمایت از توسعه فضای کار اشتراکی و شتاب‌دهنده‌های تخصصی صنعتی و معدنی

• مسئله اصلی

- کمبود فضای فیزیکی، فکری و فرهنگی برای پرورش و حمایت از کارآفرینان صنعت و معدن

• هدف

- کمک به کوتاه کردن روندهای راه‌اندازی، استقرار و توسعه کسب و کارهای نوپا
- ارتقای کیفیت محصولات و خدمات، و ثبات مالی کسب و کارهای نوپا
- ارائه مربی‌گری و مشاوره‌گیری از کارآفرینان پیشکسوت و باتجربه به کارآفرینان
- استفاده از شبکه ارتباطی وسیع موجود در این جوامع جهت توسعه کسب و کارهای نوپا
- کمک به تبدیل استارت‌آپ‌ها به شرکت‌های بزرگ در بلندمدت

• ابزارهای سیاستی

- منابع صندوق نوآوری و شکوفایی
- منابع صندوق حمایت از صنایع پیشرفته
- اختصاص فضای فیزیکی برای ایجاد فضاهای کار اشتراکی و شتاب‌دهنده تخصصی صنعتی و معدنی اولویت‌دار
- پرداخت بخشی از اجاره بهای استقرار در فضاهای کار اشتراکی

• مشمولان طرح

- کلیه کارآفرینان صنعتی، معدنی و تجاری

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری

۸. توسعه پلتفرم‌های توسعه مناطق و خوشه‌های نوآوری صنعتی، معدنی و تجاری

• مسئله اصلی

- ضعف نگاه توسعه فناوری و نوآوری در خوشه‌های صنعتی شکل گرفته در کشور

• هدف

- تکمیل زنجیره ارزش و زیرساخت‌های مورد نیاز با هدف توسعه فناوری و نوآوری در خوشه‌های موجود در کشور

• ابزارهای سیاستی

- ابزارهای حمایت از شرکت‌های فعال در خوشه‌های صنعتی (اعم از کمک‌های فنی و مشاوره‌ای، تخصیص منابع

ارزی، تسهیلات مالی، پوشش ریسک‌ها و ضمانت‌ها)

- ابزارهای حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان

• مشمولان طرح

- شرکت‌های صنعتی فعال در خوشه‌های صنعتی منتخب

- شرکت‌های دانش‌بنیان دارای پتانسیل فعالیت در خوشه‌های منتخب

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- آئین‌نامه توسعه خوشه‌های کسب و کار

- قانون حمایت از موسسات و شرکت‌های دانش‌بنیان

۹. توسعه پلتفرم‌های به‌هم‌رسانی عرضه و تقاضای کادر فناور

- مسئله اصلی

- ضعف در شناسایی، معرفی و توانمندسازی نیروی کار متخصص و فناور در بخش صنعت، معدن و تجارت

- هدف

- بهبود شرایط به هم رساندن تقاضای نیروی کار متخصص و فناور و عرضه آن در بخش

- ابزارهای سیاستی

- اعطاء مجوز کارگزاری به فعالان بخش خصوصی فعال در این زمینه

- حمایت معنوی از شرکت‌های کارگزار

- اعطاء تسهیلات زمان‌مند و مشروط به عملکرد به کارگزاران فعال

- مشمولان طرح

- شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری پیشرو

- کارگزاران دارای مجوز از وزارتخانه

- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- مذاکره با وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و شرکت‌های بزرگ صنعتی، معدنی و تجاری

۱۰. توسعه صادرات کالاها و خدمات با فناوری بالا

- مسئله اصلی
 - پایین بودن سهم صادرات محصولات های تک از کل صادرات غیرنفتی
- هدف
 - افزایش میزان صادرات محصولات با فناوری بالا در کشور
- ابزارهای سیاستی
 - پلتفرم های موجود توسعه صادرات در کریدور صادرات محصولات دانش بنیان
 - منابع مالی حمایت از صادرات سازمان توسعه تجارت
 - منابع صندوق ضمانت صادرات ایران
 - میز دانش بنیان در سازمان توسعه تجارت
- مشمولان طرح
 - شرکت های صنعتی، معدنی و تجاری تولیدکننده محصولات با فناوری بالا
- ظرفیت های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - ماده ۱۱ برنامه توسعه تولید محصولات دانش بنیان (ماده ۴۳ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور)
 - ایجاد زیرساخت همکاری مشترک با معاونت علمی و فناوری

۱۱. پیش‌بینی پذیر کردن تقاضای فناوریانه بخش صنعت، معدن و تجارت

• مسئله اصلی

- نظام‌مند نبودن خریدهای دولتی در راستای حمایت از تولیدات فناوریانه داخلی در بخش صنعت، معدن و تجارت

• هدف

- پیش‌بینی پذیر کردن تقاضای فناوریانه بخش صنعت، معدن و تجارت در راستای افزایش خرید از شرکت‌های داخلی با کیفیت

• ابزارهای سیاستی

- سامانه ستاد
- ایجاد ابزارهای خرید تضمینی کالاهای دارای استاندارد ساخت داخل برای شرکت‌های زیرمجموعه وزارتخانه
- اعطاء مجوز و مشوق‌های هدفمند و مشروط به عملکرد به کارگزاران بخش خصوصی برای ایجاد پلتفرم‌های توسعه خریدهای دولتی از شرکت‌های توانمند داخلی

• مشمولان طرح

- شرکت‌های تابعه وزارت صمت
- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری دارای مجوز از وزارت صمت

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- آئین‌نامه فعالیت سامانه تدارکات الکترونیکی دولت
- نظام‌نامه پیوست فناوری و توسعه توانمندی‌های داخلی
- قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای کشور

۱۲. حمایت از ثبت اختراعات بین‌المللی

• مسئله اصلی

- کم‌توجهی شرکت‌های ایرانی به ثبت پتنت‌های مستحصل از فعالیت‌های نوآورانه در سطح جهانی و درآمدزایی از آن

• اهداف

- ترغیب شرکت‌های نوآور و پیشرو به ثبت دستاورهای فکری خود به ویژه در سطح بین‌المللی

• ابزارهای سیاستی

- افزودن معیار ثبت پتنت به شاخص‌های ارزیابی IMI ۱۰۰
- آموزش فرایند و شیوه تجاری‌سازی ثبت اختراعات
- ارائه تسهیلات مالی تا ۵۰٪ هزینه‌های ثبت اختراعات صنعتی

• مشمولان طرح

- شرکت‌های ثبت‌کننده پتنت بین‌المللی
- شرکت‌های پیشرو شناسایی شده

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- ماده ۶ آیین‌نامه اجرایی ماده (۴) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور
- قانون پتنت ایران

۱۳. تشویق شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری به مطالعه و تحلیل اختراعات ثبت شده بین‌المللی و بهره‌گیری از دانش و فناوری بروز آنها

• مسئله اصلی

- عدم بروز بودن دانش و فناوری بومی در خصوص فعالیت‌های نوآورانه در سطح جهانی

• اهداف

- ترویج اهمیت و جریان‌سازی در موضوع ثبت اختراعات در سطح بین‌المللی و داخلی

• ابزارهای سیاستی

- اطلاع‌رسانی و اقدامات ترویجی در خصوص مزایای ثبت اختراعات
- آموزش فرایند و شیوه تجاری‌سازی ثبت اختراعات
- اعطای جایزه ثبت اختراعات صنعتی

• مضمونان طرح

- شرکت‌های پیشرو شناسایی شده
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
- کانون پتنت ایران

۱۴. حمایت از تجاری سازی اختراعات صنعتی ثبت شده

- مسئله‌های اصلی
 - ضعف تجاری سازی اختراعات ثبت شده توسط شرکت‌های ایرانی
- اهداف
 - ایجاد ارزش مالی از اختراعات صنعتی ثبت شده
- ابزارهای سیاستی
 - برگزاری رویدادهایی از قبیل سامانه فن بازار با هدف یافتن مشتری برای اختراعات ثبت شده توسط شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری
 - پرداخت ۵۰٪ از هزینه‌های خرید اختراعات از شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری
- مشمولان طرح
 - شرکت‌های پیشرو شناسایی شده
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - ماده ۴ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر
 - بند "ت" ماده ۳ آیین نامه اجرایی ماده ۴ قانون مذکور

۱۵. حمایت از شکل‌گیری کسب و کارهای مکمل ثبت اختراعات

- مسئله‌های اصلی
 - فقدان شرکت‌های خصوصی تکمیل‌کننده زنجیره ثبت اختراعات ملی و بین‌المللی در کشور
- اهداف
 - تکمیل زنجیره ثبت پتنت در کشور با هدف ثبت و تجاری‌سازی اختراعات صنعتی، معدنی و تجاری
- ابزارهای سیاستی
 - اولویت‌دهی به درخواست‌های ثبت‌شده توسط «وکلاهی ثبت اختراع» دارای مجوز از وزارت صنعت، معدن و تجارت
 - پرداخت بخشی از هزینه‌های وکلا از محل ۵۰٪
 - پرداخت بخشی از هزینه‌های خرید اطلاعات فنی حاصل از تحلیل پتنت توسط شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری
- مشمولان طرح
 - شرکت‌های فعال در بخش‌های مکمل زنجیره ثبت اختراعات
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - ماده ۴ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر
 - بند "ت" ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی ماده ۴ قانون مذکور

کارکرد ششم: زیرساخت‌های توسعه محصولات صنعتی فناوری پیشرفته

۱۶. بهبود نظام استاندارد پشتیبان تولید محصولات دانش بنیان در بخش صنعت، معدن و تجارت

- مسئله اصلی
 - ضعف نظام استاندارد پشتیبان تولید محصولات دانش بنیان در کشور
- هدف
 - ارتقاء نظام استانداردگذاری بخش صنعت، معدن و تجارت در راستای ارتقاء محتوای فناورانه محصولات تولیدی
- ابزارهای سیاستی
 - حمایت مالی بخشی از هزینه‌های دریافت استاندارد
 - نهادهای ارزیابی انطباق خصوصاً آزمایشگاه‌ها و موسسه‌های بازرسی و گواهی‌دهنده
- مشمولان طرح
 - شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری تولیدکننده محصولات با فناوری بالا
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - آزمایشگاه‌های منطبق بر استانداردهای جهانی در کشور

۱۷. حمایت از توسعه زیرساخت‌های آزمایشگاهی

• مسئله اصلی

- کمبود زیرساخت‌های آزمایشگاهی توسعه فناورانه در حوزه‌های صنعتی

• هدف

- توسعه سخت‌افزاری و نرم‌افزاری زیرساخت‌های آزمایشگاهی فناورانه با اولویت ارتقای توانمندی ساخت داخل

• ابزارهای سیاستی

- آئین‌نامه ارزیابی آزمایشگاه‌ها

- حمایت از آزمایشگاه‌های عضو شبکه آزمایشگاهی

- ایجاد پایگاه اطلاع‌رسانی از خدمات و زیرساخت‌های آزمایشگاهی مراکز عضو

- اختصاص حمایت‌های ویژه به آزمایشگاه‌های برتر

• مشمولان طرح

- کلیه آزمایشگاه‌های دارای مجوز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با شبکه‌های آزمایشگاهی موجود در کشور

۱۸. رگولاتوری ورود کسب و کارهای جدید

- مسئله اصلی
 - عدم تناسب قوانین و مقررات موجود با ظهور انواع کسب و کارهای جدید
- هدف
 - تسهیل ورود کسب و کارهای جدید مبتنی بر فناوری و نوآوری
 - تدوین قوانین و مقررات تخصصی برای کسب و کارهای جدید در جهت ایجاد شفافیت برای ساختارها و چارچوب‌های قانونی این حوزه‌ها
- ابزارهای سیاستی
 - گسترش شمول کسب و کارهای مجازی به کسب و کارهای مبتنی بر شبکه‌های اجتماعی
 - تسهیل اشتغال نیروی انسانی ماهر و صدور پروانه کسب و کار موقت بدون نیاز به گواهی اداره امور مالیاتی و معافیت از خدمت برای متقاضیان
 - حضور نماینده اتحادیه کسب و کارهای مجازی در کارگروه (کمیته) تعیین مصادیق محتوای مجرمانه
 - ایجاد شعبه رسیدگی به مالیات کسب و کارهای مجازی
 - حمایت از تأسیس، ثبت و انحلال استارت‌آپ‌های فناوری
 - حمایت از توسعه کسب و کارهای مجازی از طریق مصداق پلمپ شدن فیلترسایت‌های مربوط به کسب و کارهای مجازی
 - جلوگیری از ایجاد محدودیت برای پلتفرم‌های ارائه‌دهنده خدمات کسب و کار نوین به موجب اعمال خلاف اعضا
 - استقرار شرکت‌های فعال در حوزه کسب و کارهای مجازی در پهنه‌های غیرتجاری
- مشمولان طرح
 - کلیه شرکت‌های جدید صنعتی، معدنی و تجاری

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- بند ۱ ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی چگونگی صدور مجوز و نحوه نظارت بر فعالیت افراد صنفی در فضای مجازی و بازاریابی شبکه‌ای (موضوع مواد ۲، ۱۲ و تبصره ماده ۸۷ قانون نظام صنفی)
- ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی چگونگی صدور مجوز و نحوه نظارت بر فعالیت افراد صنفی در فضای مجازی و بازاریابی شبکه‌ای (موضوع مواد ۲، ۱۲ و تبصره ماده ۸۷ قانون نظام صنفی)
- ماده ۲۲ قانون جرائم رایانه‌ای
- ماده ۲۵ قانون جرائم رایانه‌ای
- مواد ۲۵۴ و ۲۵۵ قانون مالیات‌های مستقیم
- ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم
- هماهنگی با اداره ثبت شرکت‌ها
- ماده ۲۸ قانون نظام صنفی کشور
- هماهنگی با معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری

۱۹. اصلاح نظام کدینگ مجوزها و پروانه‌های تولیدی برای شناسایی صنایع پیشرفته

- مسئله‌های اصلی
 - ضعف در شناسایی محصولات و صنایع پیشرفته
- هدف
 - تدقیق کدهای اختصاص یافته به صنایع پیشرفته به منظور سیاست‌گذاری بهتر
- ابزارهای سیاستی
 - تعرفه‌های واردات محصولات دانش‌بنیان و پیشرفته
- مشمولان طرح
 - کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - همکاری با مرکز آمار ایران
 - کمیسیون ماده ۱ آئین‌نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات

۲۰. افزایش تقاضای نوآوری با بکارگیری مقررات کیفی (زیست‌محیطی، سلامت، ایمنی)

• مسئله‌های اصلی

- ناکارآمدی قوانین و مقررات و استانداردهای موجود برای حوزه‌های جدید فناوریانه زیستی

• اهداف

- ایجاد چارچوب‌های مقرراتی پویا متناسب با تغییرات سریع فناوری‌های نوظهور زیستی
- موازنه میان نوآوری با مقررات مربوطه

• ابزارهای سیاستی

- حمایت از ایجاد مرکز تخصصی آینده‌نگاری و پایش حوزه‌های جدید تقاضای نوآوری از طریق رصد پایگاه‌های ثبت اختراعات، تحلیل روندهای فناوری و ...
- حمایت از ایجاد مرکز تخصصی رصد تحولات استانداردهای بین‌المللی در حوزه‌های نوین فناوریانه
- تشکیل کارگروه‌های تدوین و بروزرسانی استانداردهای سازگاری^۱
- تشکیل کارگروه تدوین و بروزرسانی استانداردهای کیفیت^۲
- تشکیل کارگروه‌های تدوین و بروزرسانی استانداردهای ایمنی / زیست‌محیطی / سلامت
- حمایت از تصویب و تنقیح استانداردها و آیین‌نامه‌های تدوین شده در مراجع ذی صلاح

• مشمولان طرح

- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری فعال

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- همکاری با سازمان ملی استاندارد ایران
- قانون تقویت و توسعه نظام استاندارد مصوب سال ۱۳۹۶
- قانون ملی ایمنی زیستی مصوب سال ۱۳۸۸
- همکاری با شورای ملی ایمنی زیستی
- همکاری با سازمان حفاظت محیط زیست ایران
- نقشه جامع علمی سلامت مصوب ۱۳۸۹

1. Compatibility Standards

2. Quality Standards

۲۱. حمایت از سرآمدان نوآوری صنعتی، معدنی و تجاری

- مسئله اصلی
 - مشخص نبودن فهرست شرکت‌های بزرگ صنعتی، معدنی و تجاری دارای ظرفیت‌های جذب فناوری و نوآوری
- هدف
 - شناسایی سرآمدان توسعه فناوری و نوآوری در وزارت صنعت، معدن و تجارت به منظور ترویج، تقدیر و ارائه حمایت‌های ویژه
- ابزارهای سیاستی
 - افزودن معیارهای سنجش نوآوری به شاخص‌های ارزیابی IMI ۱۰۰ و IMI ۵۰۰ و یا طرح‌های دیگر وزارتخانه در حوزه انتخاب شرکت‌های برتر از قبیل صادرکنندگان برتر
 - اختصاص حمایت‌های ویژه به شرکت‌های برتر
- مضمولان طرح
 - کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری دارای مجوز از وزارت صمت
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - هماهنگی با سازمان مدیریت صنعتی

۲۲. توسعه آینده‌نگاری و ایجاد اجماع جمعی و پذیرش اجتماعی برای محصولات فناورانه

• مسئله اصلی

- عدم کفایت شناخت عموم مردم و صنعتگران از قابلیت‌ها و مزایای محصولات فناورانه مصرفی و صنعتی

• هدف

- توسعه گفتمان عمومی کاربرد صنعتی فناوری‌های نوظهور

• ابزارهای سیاستی

- اجرای برنامه‌های آینده‌نگاری با تمرکز بر صنایع نوظهور دارای ارزش افزوده صنعتی بالا

- برگزاری نشست‌های ترویجی با صنایع

- حمایت از برنامه‌های رسانه‌ای ترویج کاربری محصولات فناورانه

- ایجاد شبکه مروجین رسانه‌ای محصولات فناورانه صنعتی

- حمایت از نشریات صنعتی مروج استفاده از محصولات فناورانه

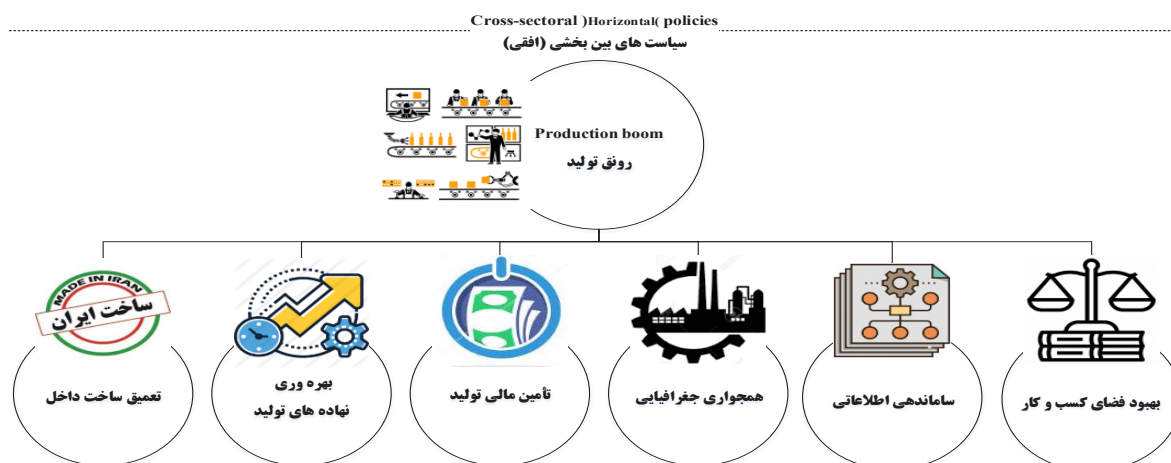
• مشمولان طرح

- کلیه فعالان حوزه ترویج و رسانه صنعت، معدن و تجارت

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری

- پلتفرم ایجاد گفتمان فناوری در صنعت و معدن

شکل ۱۰. طبقه بندی سیاست های رونق تولید

گروه دوم: سیاست های رونق تولید

اهداف اصلی

- افزایش ارزش تولیدات صنعتی و معدنی
- افزایش عمق ساخت داخلی تجهیزات و ماشین آلات صنعتی
- تنوع پذیری ابزارهای تأمین مالی تولید
- تقویت هم پیوندی صنایع بزرگ و کوچک

اقدامات محوری

- اعطای مشوق های هدفمند، زمان مند و مشروط برای جلب سرمایه گذار غیردولتی داخلی و خارجی در حلقه تولیدات واسطه ای مواجه با کمبود
- حمایت از برندسازی و تولید تحت لیسانس محصولات ساخت داخل
- پذیرش و تسهیل ضمانت انواع دارائی ها نظیر مالکیت صنعتی، اعتبار بنگاه، ارزیابی دارایی ها، قراردادهای فروش
- راه اندازی مراکز تحقیق و توسعه در شهرک های صنعتی

شاخص های کلان مرتبط

- سهم ارزش افزوده بخش صنعت از GDP کشور (درصد)
- سهم ارزش افزوده بخش معدن از GDP کشور (درصد)
- سهم اشتغال صنعت و معدن از اشتغال کل کشور (درصد)

متولیان حاکمیتی

- وزارت صنعت، معدن و تجارت
- وزارت کار و امور اجتماعی
- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- مجلس شورای اسلامی
- وزارت نیرو
- وزارت امور اقتصادی و دارایی

کارکرد نخست: تعمیق ساخت داخل

۲۳. تقویت صنایع واسطه‌ای در سازماندهی شبکه تأمین صنعتی

• مسئله‌های اصلی

- ضعف ارتباطات شبکه‌ای میان صنایع واسطه‌ای و متقاضیان صنعتی به واسطه پراکندگی و سازمان‌نایافتگی بخش عمده بنگاه‌های کوچک و متوسط فعال در صنایع واسطه‌ای
- نقایص زنجیره ارزش صنعتی به لحاظ آمایشی
- دوگانگی در بازار محصولات واسطه‌ای به صورت مازاد محصولات با فناوری پایین و کمبود محصولات با فناوری بالا
- رویه‌های انحصارطلبانه صنایع بزرگ واسطه‌ای در تأمین نیاز متقاضیان صنعتی

• اهداف

- تسهیل بسترهای تقارن اطلاعاتی
- تقویت هم‌پیوندی صنایع بزرگ و کوچک
- کاهش هزینه‌های تأمین از داخل در یک زنجیره تأمین متوازن به لحاظ آمایشی
- افزایش پایداری تأمین از داخل

• ابزارهای سیاستی

- ایجاد سازوکارهای رتبه‌بندی و اعتبارسنجی تولیدات صنایع واسطه‌ای کوچک و متوسط
- اعطای مشوق‌های هدفمند، زمان‌مند و مشروط برای جلب سرمایه‌گذار غیردولتی داخلی و خارجی در حلقه تولیدات واسطه‌ای مواجه با کمبود
- تشکیل و تقویت دفاتر محلی مرکز مبادلات پیمانکاری فرعی ایران (میفا) با هدف:
- تسهیل ارتباط کارفرمایان و پیمانکاران و ایجاد شبکه‌ها و کنسرسیوم‌ها
- سازماندهی نمایشگاه‌ها، با هدف شناسایی، ایجاد و توسعه بازار
- ایجاد نمایندگی‌های تجاری و بازرگانی و تبلیغات
- ارتقا و توانمندسازی پیمانکاران از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی و ارائه مشاوره

- مشمولان طرح
 - فعالان اقتصادی مجاز
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - دستورالعمل استقرار نظام مبادلات پیمانکاری فرعی ISPX (۱۳۹۶)

۲۴. تعمیق ساخت داخل تجهیزات و ماشین‌آلات خط تولید

• مسئله‌های اصلی

- سطح پایین انتقال فناوری در نتیجه عدم سرمایه‌گذاری خارجی
- تمایل پایین بنگاه‌ها برای بروزرسانی تجهیزات و فناوری‌ها
- وابستگی بالای وارداتی تجهیزات و ماشین‌آلات مورد نیاز صنعت و ضعف توان تولید در داخل
- وابستگی واردات تجهیزات به ارز درآمدهای نفتی

• اهداف

- بهبود قابلیت‌های فناورانه بخش صنعت و معدن
- افزایش عمق ساخت داخلی تجهیزات و ماشین‌آلات صنعتی
- توسعه انتقال فناوری

• ابزارهای سیاستی

- اولویت‌بندی تجاری‌سازی فناوری‌های صنعت و معدن جهت ارائه به مرکز توسعه کسب‌وکار و فناوری (به عنوان نهاد حمایتی در ایجاد و توسعه شرکت‌های فعال و مشاور در حوزه تجاری‌سازی فناوری به‌ویژه محصولات مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته)
- تصویب و اجرایی‌سازی لایحه حمایت از مالکیت فکری
- معافیت‌های گمرکی واردات کالاهای نمونه
- ایجاد بانک اطلاعات ظرفیت‌های فناورانه داخلی
- تدوین برنامه توسعه توانمندی‌های فناوری و مهندسی در سطح وزارت صنعت، معدن و تجارت به همراه مدل سرمایه‌گذاری حسب موضوع، نحوه همکاری و مشارکت خارجی

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- ماده ۱۰ برنامه توسعه تولید، تقاضا و صادرات محصولات دانش‌بنیان (۱۳۹۴)
- ماده ۲ شیوه‌نامه اعطای معافیت حقوق گمرکی، سود بازرگانی و عوارض به شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان (۱۳۹۴)
- ماده ۲ نظام‌نامه پیوست فناوری و توسعه توانمندی‌های داخلی در قراردادهای بین‌المللی و طرح‌های ملی (۱۳۹۵)
- ماده ۴۳ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور

۲۵. کاهش وابستگی وارداتی در تأمین اقلام حساس و راهبردی

• مسئله‌های اصلی

- عدم وجود فهرست دقیقی از نیازهای گلوگاهی صنعتی و معدنی
- ضعف هماهنگی نهادی در پشتیبانی از ساخت داخل اقلام حساس و راهبردی
- شکست بازار در خرید اقلام گلوگاهی دارای پیچیدگی فنی و نیازمند تحقیق و توسعه
- کمبود تقاضا و فقدان صرفه اقتصادی برای تولید برخی اقلام حساس و راهبردی
- وابستگی بالای وارداتی به مواد اولیه حساس و راهبردی مورد نیاز صنعت و ضعف توان تولید در داخل

• اهداف

- تأمین پایدار و به موقع اقلام حساس و راهبردی صنعتی و معدنی
- هماهنگی نهادی و تدوین الزامات و مشوق‌های مورد نیاز برای حمایت از داخلی‌سازی اقلام حساس و راهبردی صنعت
- تأمین منابع مالی و پوشش ریسک سرمایه‌گذاری در توسعه و تولید اقلام حساس و راهبردی
- بازارسازی و افزایش تقاضا برای اقلام حساس و راهبردی

• ابزارهای سیاستی

- تشکیل کمیته راهبردی تولید داخل اقلام حساس و راهبردی صنعتی و معدنی
- اولویت‌بندی مواد اولیه حساس و راهبردی صنعتی و معدنی
- حمایت از شرکت‌های فعال در خوشه‌های صنعتی اعم از کمک‌های فنی و مشاوره‌ای، تخصیص منابع ارزی، تسهیلات مالی، پوشش ریسک‌ها و ضمانت‌ها
- جهت‌دهی به تقاضای مواد و تجهیزات دانش‌بنیان به خرید از ساخت داخل از طریق اعطای مشوق‌های خرید
- ایجاد شرکت‌های کارگزار خصوصی تبادل فناوری تولید اقلام حساس و راهبردی
- تدوین نظام‌نامه مشابه‌سازی و تجمیع تقاضای اقلام حساس و راهبردی صنعتی و معدنی

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- آئین‌نامه توسعه خوشه‌های کسب و کار
- قانون حمایت از موسسات و شرکت‌های دانش‌بنیان
- بند الف ماده ۹ قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی

- ماده ۱۰ برنامه توسعه تولید محصولات دانش بنیان
- بند ۴ ماده ۱۹ قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی

۲۶. حمایت از برندسازی و تولید تحت لیسانس محصولات ساخت داخل

• مسئله‌های اصلی

- ترجیح مصرف‌کنندگان به استفاده از محصولات تولید خارج از کشور به ویژه برندهای مطرح
- نبود برندهای مطرح و صاحب‌نام تولید ایران

• اهداف

- حمایت از نوآوری و خلاقیت برندهای ایرانی
- ایجاد محیطی مساعد برای برندسازی در سطح ملی و بنگاهی
- کمک به ایجاد تصویر ذهنی مطلوب از برندهای ایرانی
- کمک به ایجاد نظامی یکپارچه و مسئول در حوزه برندهای ساخت داخل
- کاهش اقتصاد غیررسمی

• ابزارهای سیاستی

- رتبه‌بندی برندهای برتر محصولات ساخت داخل کشور
- برگزاری گردهمایی‌های علمی و کاربردی برند
- حمایت از برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی داخلی و خارجی برای معرفی برندهای برتر
- حمایت از تجمیع واحدهای کوچک در جهت تولید مقیاس اقتصادی و دستیابی به برندهای معتبر
- حمایت از قراردادهای سرمایه‌گذاری مشترک (تحت لیسانس) با شرکت‌های دارای برند جهانی
- استفاده از ابزارهای رسانه‌ای در حمایت از برندهای ملی

• مضمونان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی
- قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶
- آیین‌نامه اجرایی ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۷

کارکرد دوم: بهره‌وری نهاده‌های تولید

۲۷. توانمندسازی منابع انسانی و حمایت از ایجاد تطابق شغلی

• مسئله‌های اصلی

- عدم تناسب بین تخصص افراد و مهارت مورد نیاز مشاغل
- ساختار سنتی و غیررقابتی اقتصاد و عدم تحول جدی در جذب نیروی کار متخصص
- به روز نبودن آموزش‌های نیروی کار و پایین بودن کیفیت آموزش‌ها
- عدم تناسب بین آموزش‌های داده شده به دانشجویان و نیاز بازار کار
- به روز نبودن دانش مدیران
- عدم استفاده کامل از توان بنگاه‌های بخش غیردولتی در ارائه آموزش‌های حین کار
- نبود روش‌های اثربخش ارائه آموزش‌های حین کار در بخش دولتی

• اهداف

- بهره‌برداری بهینه از توانمندی‌های دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی، اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی و فارغ‌التحصیلان مشمول نظام وظیفه سربازی در رفع نیازهای شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری
- ارتقای سطح مهارت‌های حرفه‌ای شاغلین بخش صنعت و معدن
- افزایش تطابق شغل و شاغل در بخش صنعت و معدن

• ابزارهای سیاستی

- پرداخت کمک هزینه برای اجرای پایان نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری به دانشجویان، حق مشاوره به استادان راهنما، مشاور یا استادان تاپ و حقوق ماهیانه به سربازان صنعت
- اجرای طرح سربازنخبه صنعت
- اجرای طرح پسادکتری صنعتی
- اجرای طرح اختصاص یک صنعت به یک دانشگاه
- تدوین و اجرای برنامه‌های آموزشی و مهارتی مناسب جهت تربیت مدیران حرفه‌ای صنعتی با بهره‌گیری از توان آموزش‌های بین‌المللی

- ارتقای کیفی مهارت‌های حرفه‌ای شاغلین بخش صنعت و معدن از طریق توسعه آموزش‌های فنی و یادگیری‌های جمعی در قالب الگوی سه جانبه دولت، بخش خصوصی و دانشگاه
- تولید و انتشار اطلاعات فرصت‌های شغلی، منابع انسانی، خدمات کار و آزمون‌ها
- اعمال مشخصه‌های مدیریت منابع انسانی در رتبه بنگاه‌ها
- تدوین و اجرای استاندارد مشاغل در بنگاه‌ها
- تامین ۳۰ درصد هزینه‌های آموزش‌های مهارتی کارکنان بنگاه‌های صنعتی
- برگزاری دوره‌های توانمندساز مدیران در قالب زنجیره ارزش فعالیت‌های صنعتی از طریق شهرک‌های صنعتی

• مضمون طرح

- شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری پیشرو
- دانشجوی تاپ
- استاد تاپ
- سربازنخبه تاپ

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- مذاکره با وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و شرکت‌های بزرگ صنعتی، معدنی و تجاری
- ایجاد سامانه تاپ (توانمندسازی، تولید و توسعه اشتغال پایدار)

۲۸. بازبینی ضوابط قانونی استخدام، نگهداشت و تعدیل نیروی کاری

• مسئله‌های اصلی

- بهره‌وری پایین نیروی کار صنعتی
- مشکلات قانون کار در تعدیل نیروی انسانی
- عدم انعطاف‌پذیری قانون کار در تعیین دستمزدهای نیروی انسانی

• اهداف

- ایجاد همگرایی میان بهره‌وری و هزینه نیروی کار صنعتی
- کاهش بار مالی ناشی از پرداخت‌های صنعتی در ارزش افزوده محصولات صنعتی

• ابزارهای سیاستی

- اصلاح قانون کار با لحاظ برقراری تناسب میان دستمزدهای صنعتی و مولفه بهره‌وری

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- پیگیری و تصویب اصلاحیه قانون کار در مجلس شورای اسلامی

۲۹. بهینه‌سازی الگوی مصرف انرژی و منابع طبیعی در صنایع

• مسئله‌های اصلی

- روند فزاینده سهم انرژی و منابع طبیعی از ارزش ستانده صنعتی
- نظام قیمت‌گذاری حاکم بر بخش حامل‌های انرژی و کاهش انگیزه‌های بهینه‌سازی در واحدهای صنعتی
- رشد منفی بهره‌وری انرژی در کارگاه‌های صنعتی
- انرژی‌بری بالای ماشین‌آلات تولیدی فرسوده و غیراستاندارد

• اهداف

- کاهش میزان ضایعات در فرایند تولید صنعتی با تاکید بر صنایع منبع‌محور
- بهبود تدریجی بهره‌وری انرژی در واحدهای صنعتی و توانایی مواجهه با هدفمندسازی قیمت حامل‌های انرژی

• ابزارهای سیاستی

- مشارکت در تدوین برنامه‌های ارتقای بهره‌وری با سایر دستگاه‌های مسئول در حوزه‌های ذیل:
- الف. بهره‌وری متکی بر رقابت‌پذیری و نوآوری
- ب. بهره‌وری انرژی
- ج. بهره‌وری سبز
- د. بهره‌وری آب
- اجرای برنامه‌های ارتقای بهره‌وری انرژی در صنایع
- اجرای طرح جایگزینی محصولات کم‌بازده صنعتی و پرمصرف با اعطای مشوق‌های مورد نیاز
- بازنگری در استانداردهای مصرف انرژی در صنایع با همکاری مرکز ملی استاندارد از طریق:
- الف. بهره‌گیری از مشوق‌های مالی، مالیاتی و گمرکی
- ب. اخذ جرایم در صورت مصرف مازاد برق (دو برابر تعرفه متعارف همان واحد)، گاز و حامل‌های انرژی (اضافه درصدی از قیمت حاکم)

- اصلاح الگوی مصرف منابع تولید تجدیدناپذیر (آب و انرژی) در بخش صنعت از طریق نوسازی ماشین‌آلات

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- الزامات موضوع تصویب‌نامه شماره ۵۸۱۲۷ هیات وزیران مورخ ۹۳/۵/۲۶
- بند "ز" ماده ۱۱ برنامه جامع بهره‌وری (۱۳۹۴)

- ماده ۱۲ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور (۱۳۹۴)
- بند ب ماده ۴۶ قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۳۹۶)
- ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی ماده ۲۶ قانون اصلاح مصرف انرژی (۱۳۹۲)
- ماده ۳۹ قانون برنامه ششم توسعه
- ماده ۲ قانون توسعه حمل و نقل و مدیریت مصرف سوخت (۱۳۸۶)
- ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی ماده ۲۶ قانون اصلاح مصرف انرژی (۱۳۹۲)
- هماهنگی با وزارتخانه‌های نیرو، نفت، کشاورزی و دفاع
- هماهنگی با سازمان استاندارد
- هماهنگی با سازمان حفاظت محیط زیست

۳۰. حمایت مالی از صنایع کوچک و متوسط

• مسئله‌های اصلی

- اولویت تأمین مالی صنایع بزرگ در ترکیب بهره‌مندی بخش خصوصی و محرومیت نسبی صنایع متوسط و کوچک از منابع اعتباری
- تضییق نظام مالی در خصوص فعالیت‌های صنایع کوچک و متوسط به سبب دشواری دریافت تسهیلات از نظام بانکی توسط صنایع کوچک و متوسط
- تمرکز بر طرح‌های بزرگتر و کم‌توجهی در تأمین مالی سایر صنایع به ویژه طرح‌ها و صنایع کوچک
- محدودیت صنایع کوچک و متوسط در تأمین وثایق
- سهم ناچیز SMEها از اعتبارات سرمایه‌ای دولت (۲ درصد)
- شکاف بین بودجه مصوب و بودجه تخصیصی سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی به SMEها

• هدف

- افزایش کارایی صندوق‌های حمایت مالی از SMEها در بخش صنعت و معدن
- بهبود نسبت کفایت سرمایه (استحکام مالی) برای تأمین مالی صنایع کوچک و متوسط
- افزایش نقش دولت در تأمین مالی SMEها

• ابزارهای سیاستی

- تأسیس بانک صنایع کوچک و متوسط با هدف گسترش ارائه خدمات و منابع به این نوع صنایع
- برنامه‌ریزی برای صدور اوراق ضمانت صنایع کوچک و متوسط از سوی صندوق توسعه ملی در کنار خدمات صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک ایران
- تعهد پذیره‌نویسی صندوق سرمایه‌گذاری جسورانه از سوی دولت (منابع صندوق‌های زیرمجموعه دولت همچون صندوق نوآوری و شکوفایی) برای راه‌اندازی صندوق سرمایه‌گذاری
- اصلاح مقررات مربوط به گواهی سپرده کالایی (کاهش میزان حداقل لازم و نیز امکان پذیرش جمعی موجودی‌ها از طرف نهادهایی همچون کنسرسیوم‌ها، سندیکاها و ...)

- افزایش سرمایه بانک صنعت و معدن و صندوق‌های زیرمجموعه وزارت صنعت، معدن و تجارت با هدف افزایش ظرفیت‌های حمایت از صنایع کوچک و متوسط
- افزایش بودجه سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی
- ارائه مشوق‌های لازم برای جلب مشارکت شرکت‌های خارجی احیاکننده در قالب ترتیبات قراردادی همچون ROO، ROT برای تأمین مالی خارجی پروژه‌های زیرساختی مربوط به صنایع کوچک و متوسط

• **مشمولان طرح**

- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری کوچک و متوسط

• **ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز**

- هماهنگی با بانک مرکزی
- هماهنگی با صندوق توسعه ملی
- طرح رونق تولید (وفق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی)
- قانون «حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری ...» (مصوب ۱۳۹۶/۵/۳۱)
- ماده ۸ قانون هدفمند کردن یارانه‌ها
- بند ۶ سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه (ابلاغی ۱۳۹۴/۰۴/۰۹)

۳۱. ارتقای نظام رتبه‌بندی اعتباری SMEها

- مسئله‌های اصلی

- فقدان پایگاه جامع اطلاعاتی در ارتباط با اعتبارسنجی مشتریان
- فقدان نظام رتبه‌بندی در دریافت منابع مالی توسط SMEها

- هدف

- اولویت‌بندی اعتباری SMEها برای دریافت منابع مالی

- ابزارهای سیاستی

- راه‌اندازی سامانه رتبه‌بندی اعتباری SMEها
- ایجاد مؤسسات مستقل رتبه‌بندی در ارزیابی SMEها

- مشمولان طرح

- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری کوچک و متوسط

- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با بانک مرکزی
- هماهنگی با بانک‌ها و صندوق‌های تخصصی
- سامانه برخط رتبه‌بندی بنگاه‌های اقتصادی
- همکاری با مرکز ملی رتبه‌بندی اتاق ایران
- سامانه کارت بازرگانی هوشمند
- سامانه اعتبارسنجی بانک مرکزی

۳۲. تشویق سرمایه‌گذاری خارجی در صنایع دارای اولویت داخلی

• مسئله اصلی

- وجود شکاف فاحش میان پتانسیل جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشور و عملکرد آن
- نامناسب بودن محیط سرمایه‌گذاری در کشور و افزایش زمان و هزینه ورود سرمایه‌های خارجی مصوب
- نبود قانون صریح، شفاف و واحد برای سرمایه‌گذاری خارجی در بازار سرمایه
- عدم تمایل سرمایه‌گذار خارجی برای ورود به فعالیت‌های پایین دست، تولید محصولات با ارزش افزوده بالا، انتقال فناوری و انجام تحقیق و توسعه به دلیل محدودیت‌های قانونی در مورد نوع قراردادها و مشکلات جذب شرکت‌های ادغام یافته نفتی و معدنی
- عدم شکل‌گیری مجموعه شرکت‌های توانمند داخلی حول سرمایه خارجی «بازارمحور»
- بهره‌وری پایین سرمایه‌گذاری‌های خارجی موجود

• اهداف

- بهبود مولفه‌های محیط سرمایه‌گذاری در کشور برای جذب سرمایه‌گذاران خارجی و تسهیل ابعاد مختلف این محیط با هدف کاهش زمان و هزینه
- سوق دادن سرمایه‌گذار خارجی به اولویت‌های صنایع داخلی
- مشارکت بخش خصوصی داخلی (برخوردار از توانمندی‌های موردنیاز) در عموم طرح‌های جدید سرمایه‌گذاری خارجی با هدف شکل‌گیری / ارتقاء توانمندی‌های سازمانی و مدیریتی آنها

• ابزارهای سیاستی

- اعتبار مالیاتی ۱۰۰٪ برای مدت ۸ سال برای سرمایه‌گذاری در رشته‌های hi-tech و با فناوری بالا، در ساخت تجهیزات و ماشین‌آلات و خدمات بالادستی صنایع منبع‌محور
- اعتبار مالیاتی ۱۰۰٪ برای مدت ۵ سال برای سرمایه‌گذاری در انرژی‌های نو و تجدیدپذیر
- معافیت گمرکی برای واردات مواد و قطعات جهت تولید ماشین‌آلات و تجهیزات موردنیاز در صنایع منبع‌محور و همچنین جهت تولید تجهیزات مورد نیاز برای بهبود بهره‌وری در مصرف انرژی برای ۵ سال پس از آغاز بهره‌برداری
- تسهیل صدور ویزا و مجوز کار بلندمدت برای مدیران و کارمندان ارشد خارجی و خانواده‌های آنها
- به میزان سرمایه‌گذاری مجدد درآمدها جهت نوسازی و توسعه ظرفیت تولید (از زمان آغاز بهره‌برداری از سرمایه‌گذاری مجدد) مالیات سود ابرازی برای ۳ سال با نرخ صفر محاسبه می‌شود

- تسهیل در اخذ مجوزهای لازم و پیش نیازهای اساسی از جمله افتتاح حساب، احراز هویت و، بازنگری در میزان مالکیت خارجیان در سهام شرکت‌ها
- قرارداد تأمین خوراک / مواد با قیمت تضمینی برای ۷ سال، در قبال صادرات دو سوم تولید
- اعطای تخفیف ۲۵٪ روی قیمت خوراک / ماده اولیه برای ۷ سال در صورت انجام سرمایه‌گذاری روی مراحل بعدی (با مقیاس لازم) و ایجاد ارزش افزوده بیش از ۵۰٪ در پایین دست
- در صورت قبول شدن در برنامه پیوند صنعتی، اعطای وام با بهره پایین (خاص این برنامه) به میزان ۷۵٪ هزینه‌ها به بنگاه داخلی جهت اجرای پروژه‌هایی که برای ارتقاء توانمندی‌ها و پیوستن به زنجیره تأمین بنگاه خارجی الزامی است

• مضمون طرح

- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری کوچک و متوسط

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با بانک مرکزی
- هماهنگی با سازمان امور مالیاتی
- قانون مالیات‌های مستقیم جمهوری اسلامی ایران
- طرح رونق تولید (وفق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی)

۳۳. افزایش نقش بانک‌های تخصصی در تأمین مالی فعالیت‌های صنعتی و معدنی

• مسئله‌های اصلی

- نقش محدود بانک صنعت و معدن در تأمین منابع مالی فعالیت‌های صنعتی و معدنی
- افزایش مطالبات معوق و مشکوک‌الوصول این بانک
- مکفی نبودن سرمایه ثابتی بانک در پشتیبانی از سرمایه‌گذاری‌های صنعتی و معدنی

• هدف

- هدایت منابع مالی به بخش‌های مولد و تولیدی

• ابزارهای سیاستی

- افزایش سپرده‌گذاری صندوق توسعه ملی در بانک صنعت و معدن با استفاده از ظرفیت قوانین بودجه‌ای کشور
- افزایش سرمایه پایه بانک با افزایش سرمایه دولت و پیش‌بینی آن برای قوانین
- انعطاف‌پذیری بیشتر بانک مرکزی برای تصمیمات و متغیرهای سیاستی همچون نرخ سپرده قانونی، نرخ سپرده احتیاطی، نرخ جرایم اضافه برداشت در بانک‌های تخصصی در قیاس با بانک‌های تجاری
- توسعه روابط کارگزاری بانکی با شبکه بانکی داخلی و خارجی

• مضمون طرح

- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- اساسنامه بانک‌های تخصصی
- عاملیت صندوق توسعه ملی در ارائه تسهیلات ریالی و ارزی
- هماهنگی با بانک مرکزی
- طرح رونق تولید (وفق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی)
- ماده ۸ قانون هدفمند کردن یارانه‌ها
- بند ۶ سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه (ابلاغی ۱۳۹۴/۰۴/۰۹)

۳۴. گسترش بازار بدهی و ابزارهای جدید مالی

• مسئله اصلی

- بهره‌مندی محدود بخش صنعت و معدن از ابزارهای نوین مالی در بازار سرمایه

• هدف

- تنوع‌پذیری ابزارهای تأمین مالی در حوزه صنعت و معدن

• ابزارهای سیاستی

- پذیرش و تسهیل ضمانت انواع دارائی‌ها نظیر مالکیت صنعتی، اعتبار بنگاه، افزایش سرمایه ناشی از تجدید ارزیابی دارایی‌ها، قراردادهای فروش
- گسترش بازار سرمایه برای تأمین مالی صنایع به ویژه صنایع بزرگ
- سهولت صدور اوراق صکوک، اوراق سلف استاندارد و گواهی سپرده کالایی در بازار سرمایه
- طراحی محصولات تخصصی تأمین مالی برای صنایع اولویت‌دار

• مشمولان طرح

- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی (ابلاغی ۱۳۹۱/۰۴/۲۴)
- سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه (ابلاغی ۱۳۹۴/۰۴/۰۹)
- سیاست‌های کلی نظام در بخش مالی (مصوبه ۱۳۸۳/۱۰/۱۲)

کارکرد چهارم: بهبود فضای کسب و کار

۳۵. ساماندهی اعطای مجوزهای تولید

• مسئله‌های اصلی

- عدم شفافیت و در نتیجه عدم آگاهی متقاضیان از فرایند و ملزومات صدور مجوز
- عدم یکپارچگی نظام مجوزدهی
- وجود تعداد قابل توجهی واحدهای صنفی بدون پروانه کسب
- وجود دیوان سالاری و لزوم اخذ مجوزهای گوناگون و طولانی شدن زمان و هزینه‌های زیاد برای دریافت مجوز

• اهداف

- ساماندهی مجوزها و حذف مجوزهای اضافی
- تسهیل شرایط اخذ مجوزهای تولید از طریق یکپارچه‌سازی و برخط نمودن فرایند اخذ مجوز
- امکان پیگیری در خصوص صدور مجوزها

• ابزارهای سیاستی

- ایجاد و بروزرسانی درگاه ملی یکپارچه مجوزهای تولیدی کشور
- استفاده از ظرفیت شوراها و اتحادیه‌های صنفی در صدور مجوزها
- انتشار سالنامه کتاب راهنمای سرمایه‌گذاری در ایران

• مشمولان طرح

- کلیه فعالان اقتصادی مجاز تولیدی

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- قانون بهبود فضای کسب و کار مصوب ۱۳۹۰
- قانون رفع موانع تولید و سرمایه‌گذاری صنعتی مصوب ۱۳۸۶

۳۶. پیگرد الزامات بهبود سرمایه‌گذاری در تولید

• مسئله اصلی

- کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در تولید

• هدف

- انگیزه‌بخشی به بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در بخش‌های مولد تولیدی

• ابزارهای سیاستی

- اصلاح و بازنگری قوانین و مقررات مربوط به تولید در حوزه‌های تأمین اجتماعی، مالیاتی، بانکی، گمرکی، محیط زیست و ایمنی

- پیگیری الزامات حوزه تأمین اجتماعی از طریق:

- بررسی سالیانه دفاتر، اسناد و صورت مفاصا حساب بنگاه‌های تولیدی

- اعمال قانون معافیت پنج نفر کارگر از پرداخت سهم بیمه کارفرما

- اعمال رویه واحد در پذیرش چک و سفته به جای سایر وثایق در هنگام تقسیط بدهی

- جلوگیری از ارسال ابلاغیه به آدرس‌های مخدوش و اعمال حق بیمه و جرائم مربوطه بدون اطلاع کارفرما

- استفاده مطوب از اختیارات قانونی رؤسای سازمان‌های تأمین اجتماعی در تقسیط بدهی‌ها

- پیگیری الزامات حوزه مالیات به ویژه در تسهیل و تسریع استرداد اعتبار مالیاتی فعالان اقتصادی (در مالیات بر ارزش افزوده)

- پیگیری الزامات حوزه بانکی به ویژه در مواردی همچون:

- کاهش زمان و هزینه تبدیل، فروش یا انتقال ارز

- رفع یا کاهش محدودیت در نحوه برگشت ارز حاصل از صادرات (به ویژه برای صنایع کوچک و متوسط)

- پیگیری الزامات حوزه گمرک از طریق:

- پذیرش ضمانت‌نامه‌های صندوق ضمانت صادرات و شرکت‌های بیمه‌ای

- تسهیل شرایط ترخیص درصدی کالا

- پیگیری الزامات حوزه محیط زیست و ایمنی درباره صرف منابع حاصل از اخذ ۱٪ از قیمت فروش به عنوان

عوارض آلاینده‌گی از واحدهای تولیدی آلاینده محیط زیست به منظور توسعه و تغییر خط تولید بنگاه‌های تولیدی

• مشمولان طرح

- کلیه فعالان مجاز تولیدی

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- ماده ۲۸ قانون بهبود فضای کسب و کار (مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶)
- ماده ۱۱ قانون هوای پاک (مصوب ۱۳۹۶/۴/۲۵)
- ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم
- قانون کار جمهوری اسلامی
- قانون تأمین اجتماعی
- قانون بیمه بیکاری
- سند ملی کار شایسته

۳۷. ایجاد خوشه‌های صنعتی و معدنی به منظور بهبود توسعه منطقه‌ای در کشور

• مسئله‌های اصلی

- عدم اثربخشی بنگاه‌های کوچک و متوسط در ارزش‌افزایی اقتصادی به‌رغم وجود تعداد قابل‌توجه آنها
- عدم توازن منطقه‌ای در توسعه صنعتی و معدنی

• اهداف

- افزایش صرفه‌های ناشی از اقدام جمعی در خوشه‌ها
- افزایش اشتغال منطقه‌ای
- دسترسی به اطلاعات و تسهیل گردش اطلاعات
- توسعه زنجیره فعالیت‌های تکمیلی بنگاه‌ها

• ابزارهای سیاستی

- شناسایی و اولویت‌بندی خوشه‌های صنعتی و معدنی بر اساس آمایش کشور
- ارزیابی سالیانه آیین‌نامه توسعه خوشه‌های صنعتی و معدنی کشور
- تخصیص بودجه به خوشه‌های صنعتی فعال بر اساس عملکرد آنها
- حمایت مالی از خوشه‌های دارای اولویت تازه‌تأسیس

• مضمولان طرح

- کلیه فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- آیین‌نامه توسعه خوشه‌های صنعتی و معدنی کشور
- قانون هوای پاک
- بخشنامه اجرای ضوابط و معیارهای استقرار واحدها و فعالیت‌های صنعتی و تولیدی
- دستورالعمل تأمین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط مصوب سال ۱۳۹۸

۳۸. طراحی، احداث و توسعه شهرک‌ها و نواحی صنعتی و معدنی و نظارت بر آنها

• مسئله‌های اصلی

- مخاطرات زیست‌محیطی تولید صنعتی و معدنی در مناطق مسکونی
- عدم نظارت کافی بر فعالیت شهرک‌ها و نواحی صنعتی و معدنی
- عدم توازن منطقه‌ای در توسعه صنعتی

• اهداف

- تسهیل و تمرکز فعالیت‌ها با نگاهی بر حفظ محیط زیست و کاهش هزینه‌های تمام شده تولیدات صنعتی
- افزایش اشتغال منطقه‌ای
- افزایش توان تولیدی و صادراتی متوازن

• ابزارهای سیاستی

- صدور و تمدید جواز تاسیس و پروانه بهره‌برداری شهرک‌های صنعتی
- ایجاد زمینه مناسب فعالیت متخصصین و مشاورین در حوزه تخصصی شهرک
- مکان‌گزینی شهرک‌های صنعتی و معدنی دارای اولویت جدید بر اساس هم‌جواری با قطب‌های صنعتی و دانشگاهی در کلان‌شهرهای کشور
- تخصیص بودجه به شهرک‌های صنعتی فعال بر اساس عملکرد آنها
- حمایت مالی از کسب و کارهای مستقر در شهرک

• مشمولان طرح

- کلیه فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- قانون تأسیس شرکت شهرک‌های صنعتی ایران
- آیین‌نامه اجرایی قانون نحوه واگذاری مالکیت و اداره امور شهرک‌های صنعتی
- دستورالعمل حق بهره‌برداری مصوب سال ۱۳۹۹
- بخشنامه اجرای ضوابط و معیارهای استقرار واحدها و فعالیت‌های صنعتی و تولیدی

کارکرد ششم: ساماندهی اطلاعاتی نظام تولید

۳۹. شفاف‌سازی اطلاعاتی و بهبود نظام آماری تولید صنعتی و معدنی

• مسئله‌های اصلی

- طراحی و پیاده‌سازی جزیره‌ای سامانه‌های اطلاعاتی
- عدم وجود آمار بروز و دقیق

• اهداف

- ایجاد و توسعه سامانه‌های جامع اطلاعاتی (الکترونیکی نمودن خدمات)
- ایجاد پنجره واحد خدمات
- ایجاد شفافیت آماری در تولید

• ابزارهای سیاستی

- یکپارچه‌سازی سامانه‌های بهین‌یاب و کاداستر و جامع تجارت
- حمایت از استقرار سامانه هوش سازمانی
- توسعه و ارتقای سامانه جامع تجارت از طریق:
 - تکمیل سامانه‌های جامع انبار، رصد کالا، بازرسی و شکایت
 - تکمیل ارتباطات سامانه جامع تجارت و تهیه اپلیکیشن موبایل مربوطه
 - کاهش یا حذف نقش عامل انسانی در فرایند ثبت سفارش
 - تدوین نظام‌نامه آمار و اطلاعات صنعت و معدن و انتشار گزارش‌های سالیانه جامع

• مشمولان طرح

- کلیه فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- زیرساخت‌های اطلاعاتی مرکز توسعه تجارت الکترونیکی
- زیرساخت‌های اطلاعاتی مرکز نوسازی تحول اداری و فناوری اطلاعات
- بند ۶ ماده ۳ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳

۴۰. ایجاد رصدخانه مجازی تحولات رونق تولید

• مسئله اصلی

- عدم وجود هوشمندی سیاستی مکفی در بخش تولید کشور

• اهداف

- پایش شرایط و روندهای حاکم بر تولید و راهبردهای ملی / منطقه‌ای در محورهای رونق تولید کشور
- به اشتراک‌گذاری دانش موجود و تکرار تجربه‌های موفق تولیدی
- اطلاع‌رسانی در مورد اقدامات سیاستی در حوزه رونق تولید و پیامدهای حاصل از آن

• ابزارهای سیاستی

- ایجاد مرکز پایش تحولات صنعت، معدن و تجارت با رسالت:
- نیازسنجی اطلاعاتی، طراحی و پیاده‌سازی پایگاه رصدخانه مجازی تحولات رونق تولید
- ایجاد سازوکار گردآوری و تحلیل اطلاعاتی در حوزه‌های مورد تمرکز
- تدوین و بروزرسانی پروفایل‌های صنعتی و معدنی مربوطه
- انتشار گزارش‌های تحلیلی سالیانه و ادواری بر حسب نیازهای شناسایی شده
- انتشار گزارش‌های روندیابی آینده
- ارزیابی ادواری شاخص‌های سیاستی تحولات صنعت و معدن

• مشمولان طرح

- کلیه فعالان اقتصادی مجاز
- بهره‌برداران سیاستگذار در حوزه رونق تولید

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- مصوبه شورای عالی فضای مجازی کشور در خصوص توسعه فضای مجازی سالم، مفید و ایمن

شکل ۱۱. طبقه بندی سیاست های توسعه بازار

گروه سوم: سیاست های توسعه بازار

اهداف اصلی

- ارتقای توان رقابت پذیری صادراتی محصولات صنعتی
- افزایش صادرات غیرنفتی و تنوع بخشی کالایی و بازاری صادرات غیرنفتی
- توسعه ظرفیت های تولیدی صادرات محور
- افزایش جذب سرمایه گذاری مستقیم صادرات گرا

اقدامات محوری

- اعطای اعتبارات صادراتی بر اساس اولویت های زنجیره ارزش (تحقیق و توسعه، طراحی و ساخت، توزیع و بازاریابی)
- حمایت از ایجاد دفاتر بازرگانی و مراکز تجاری در خارج از کشور برای برندهای داخلی
- امکان سنجی و ایجاد مراکز لجستیک برون مرزی در بازارهای صادراتی هدف
- انعقاد موافقتنامه های شناسایی متقابل روش های ارزیابی انطباق با کشورهای هدف صادراتی
- حمایت مالی از سرمایه گذاری زیرساختی (جهت ایجاد کارخانه های بسته بندی، سردخانه ها و انبارسازی) در کشورهای مناسب، بابت ارسال کالاها به کشورهای ثالث

شاخص های کلان مرتبط

- سهم ارزش افزوده بخش بازرگانی از GDP کشور (درصد)
- سهم صادرات صنعتی از صادرات کل کشور (درصد)
- سهم واردات غیررسمی (قاچاق) از واردات کل کشور (درصد)
- سهم تولید داخل اقلام اساسی و راهبردی از کل مصرف کشور (درصد)

متولیان حاکمیتی

- وزارت صنعت، معدن و تجارت
- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- وزارت امور اقتصادی و دارایی

۴۱. کاهش هزینه و رویه‌های اجرایی اخذ اعتبارات صادراتی

• مسئله‌های اصلی

- مکفی نبودن تسهیلات سرمایه در گردش به واحدهای صادراتی
- فقدان ظرفیت پذیرش بخشی از پیشرفت پروژه و قرارداد خرید محصول به‌عنوان فرایند توثیق
- عدم سهولت دسترسی به اعتبارات بانکی (نوع وثیقه و بروکراسی)، بیمه‌ای و ضمانتی
- نرخ سود بالای تسهیلات ارزی و ریالی اعتبارات صادراتی در ایران
- کارمزد بالای انتقال منابع صندوق توسعه ملی در بانک‌های خارجی به سبب مسئله‌های تحریم بانکی

• اهداف

- ایجاد سهولت در اعطای اعتبارات صادراتی
- کاهش هزینه مالی اعتبارات صادراتی شامل نرخ سود تسهیلات بانکی، کارمزد بیمه‌نامه‌ها و ضمانت‌نامه‌ها

• ابزارهای سیاستی

- پذیرش قبوض موجودی انبار و قراردادهای حساب‌های دریافتی صادراتی به‌عنوان وثیقه استفاده از اعتبارات صادراتی به صورت تسهیلات سرمایه در گردش
- تدوین برنامه سهولت تضامین اعتبارات صادرات کالا و خدمات و گسترش پذیرش تضامین مبتنی بر پروژه
- افزایش مشوق‌های صادراتی از سوی سازمان توسعه تجارت ایران (از محل بودجه دولت) و تخصیص آن به یارانه سود تسهیلات
- پرداخت بخشی از هزینه کارمزد ضمانت‌نامه‌ها و بیمه‌نامه‌های صادراتی
- کاهش نرخ کارمزد اعتبارات، ضمانت‌نامه‌ها و بیمه‌نامه‌های صادراتی
- پرداخت کارمزد انتقال وجوه منابع صندوق توسعه ملی مربوط به اعتبار خریدار از بانک‌های خارجی توسط دولت
- وضع نرخ سود ترجیحی برای اولویت‌های صادراتی در سیاست‌های پولی سالانه کشور

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- بسته حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی در سال ۱۳۹۶
- هماهنگی با بانک مرکزی
- هماهنگی با بورس اوراق بهادار
- هماهنگی با وزارت امور اقتصادی و دارایی
- هماهنگی با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی
- هماهنگی با صندوق توسعه ملی

۴۲. حمایت از تأمین مالی صادرات صنایع کوچک و متوسط و دانش بنیان

• مسئله‌های اصلی

- عدم اعطای اعتبارات تحقیق و توسعه به واحدهای صادراتی
- سهم پایین اعتبارات صادراتی جهت بازاریابی و توزیع واحدهای صادراتی
- پایین بودن اعتبارات برای طراحی و نشان‌های تجاری واحدهای صادراتی
- عدم وجود خدمات توزیع و بسته‌بندی

• اهداف

- افزایش اشتغال
- تنوع‌پذیری کالاهای صادراتی
- گسترش ایجاد خوشه‌های صادراتی و شرکت‌های مدیریت صادرات
- شکل‌گیری مشارکت با شرکت‌های خارجی بابت سرمایه‌گذاری در خدمات توزیع و بسته‌بندی

• ابزارهای سیاستی

- تدوین برنامه تأمین مالی صادرات صنایع کوچک و متوسط
- اعطای اعتبارات صادراتی بر اساس اولویت‌های زنجیره ارزش (تحقیق و توسعه، طراحی و ساخت، توزیع و بازاریابی)
- تدوین برنامه تأمین مالی صادرات صنایع دانش بنیان ذیل بانک توسعه صادرات ایران

• مشمولان طرح

- صنایع کوچک و متوسط و دانش بنیان

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با بانک مرکزی
- هماهنگی با صندوق توسعه ملی
- معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری

۴۳. به‌کارگیری ابزارهای نوین مالی در توسعه بازارهای صادراتی

- مسئله اصلی
 - تنوع پایین بازارهای صادراتی کشور
- اهداف
 - ورود به بازارهای صادراتی جدید
- ابزارهای سیاستی
 - تدوین برنامه منسجم جهت هدفمندی اعتبارات خریدار با لحاظ کشورهای موردنظر، کالاهای مرتبط و سقف اعتباری
- مضمولان طرح
 - فعالان اقتصادی مجاز
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - هماهنگی با بانک مرکزی
 - هماهنگی با وزارت امور اقتصادی و دارایی

۴۴. ارائه خدمات مشاوره‌ای مبنی بر رعایت استانداردهای بین‌المللی در قراردادهای صادراتی

• مسئله‌های اصلی

- عدم تقاضا برای اعتبارات بیمه کوتاه‌مدت صندوق ضمانت صادرات به واسطه نوع قراردادهای صادراتی
- صادرات کالا بدون قراردادهای صادراتی به برخی از کشورها (مانند کشورهای CIS) بنا به مسئله‌های تجاری و مالیاتی

• اهداف

- ورود به بازارهای صادراتی جدید

• ابزارهای سیاستی

- ایجاد سامانه‌ای در سازمان توسعه تجارت ایران و تبیین استانداردهای بین‌المللی مربوط به دوره فروش مدت‌دار بر حسب نوع کالا

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با بانک مرکزی
- هماهنگی با وزارت امور اقتصادی و دارایی

۴۵. تقویت سازوکارهای ذخیره‌سازی احتیاطی کالاهای اساسی

• مسئله‌های اصلی

- افزایش مخاطرات ناشی از تکانه‌های بیرونی همچون تحریم‌ها و تشدید ناامنی‌های منطقه‌ای
- عدم تحقق پیش‌بینی‌ها و برنامه‌های تولید داخل کالاهای اساسی
- وابستگی تأمین به واردات در برخی از کالاهای اساسی و نهاده‌های تولیدی

• اهداف

- تأمین معیشتی مردم با تأکید بر کالاهای اساسی
- افزایش تاب‌آوری اقتصاد در مقابله با آثار ناشی از شوک‌های پیرامونی همچون تحریم در حوزه‌های تولید و مصرف کالاهای اساسی
- کاهش وابستگی به واردات در تأمین کالاهای اساسی

• ابزارهای سیاستی

- تدوین تقویم کالاهای اساسی و تعیین شرایط بازار آنها در وضعیت عادی، هشدار و بحرانی با تأکید بر رویکرد پیش‌نگر
- رصد مداوم تولید و ذخیره‌سازی کالاهای اساسی
- صدور مجوز واردات کالاهای اساسی با هدف تأمین مکفی مازاد بر توان تولید داخلی
- تعیین اولویت تخصیص ارز برای تأمین کالاهای اساسی
- خریدهای تضمینی کالاهای اساسی مشمول
- تقویت مباحثان تأمین کالاهای اساسی
- شناسایی، رصد و پایش انبارهای نگهداری کالاهای اساسی
- وضع تعرفه واردات و عوارض صادرات برای کالاهای اساسی
- حمایت از ایجاد و توسعه کسب‌وکارهای مرتبط با تولید کالاهای اساسی

• مشمولان طرح

- مباحثین تأمین غیردولتی (شرکت‌ها و تشکل‌های بخش خصوصی)

- مباحثین تأمین دولتی (شرکت‌های بازرگانی دولتی ایران، پشتیبانی امور دام، سازمان تعاون روستایی و شرکت تأمین نهاده‌های دامی جاهد)
- تولیدکنندگان و واردکنندگان
- **ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز**
- سند نقشه راه تنظیم بازار کشور

۴۶. نظام بخشی به جریان تجارت خارجی از مجاری رسمی

- مسئله‌های اصلی
 - افزایش سهم کالاهای قاچاق به عنوان رقیب تولیدات داخل
- هدف
 - کاهش سهم کالاهای قاچاق در تجارت خارجی
- ابزارهای سیاستی
 - هوشمندسازی زیرساخت‌های توزیعی
 - تقویت نظارت‌های فیزیکی بر بخش‌های مختلف نظام توزیع
- مشمولان طرح
 - فعالان اقتصادی مجاز
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - بند "ذ" ماده ۴ قانون برنامه ششم توسعه

کارکرد سوم: ارتقای همکاری‌های استراتژیک

۴۷. بازساختاردهی نظام حکمرانی مناطق ویژه و آزاد

• مسئله‌های اصلی

- دورشدن مناطق آزاد از اهداف اولیه و تبدیل شدن آنها به سکوی واردات و قاچاق و عدم توفیق در پیشبرد استراتژی توسعه صادرات
- ایجاد شرکت‌های صوری با حیطه فعالیت‌های متفاوت از اهداف مناطق آزاد
- ناکامی مناطق در جذب سرمایه خارجی و داخلی
- عدم استقرار و نظارت کامل گمرک بر تجارت در مناطق
- مکان‌یابی اشتباه مناطق ویژه

• اهداف

- بازتعریف نقش مناطق آزاد با توجه به پتانسیل صادراتی آنها
- استقرار کامل گمرک در مناطق آزاد
- افزایش جذب سرمایه‌گذاری مستقیم صادرات‌گرا

• ابزارهای سیاستی

- عوارض صادراتی
- حمایت‌های غیرمستقیم و مستقیم

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با گمرک
- قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری-صنعتی مصوب ۱۳۷۲ و اصلاحات بعدی آن

۴۸. ارتقای برندسازی به منظور افزایش همکاری‌ها در بخش توسعه بازارهای داخلی و خارجی

• مسئله‌های اصلی

- عدم استمرار حضور کالاهای ایرانی در بازارهای صادراتی هدف
- عدم رقابت‌پذیری محصولات ساخت داخل نسبت به محصولات وارداتی در بازارهای داخلی

• اهداف

- توانمندسازی بنگاه‌های صنعتی در بازارهای صادراتی
- بقای تولیدات ساخت داخل در بازارهای داخلی در برابر هجوم محصولات مشابه خارجی

• ابزارهای سیاستی

- حمایت از تبلیغات بنگاه‌های ایرانی در محیط‌های نمایشگاهی و مراکز تجاری خارج از کشور
- شناسایی قوانین و مقررات محل سهولت تبلیغات برندهای تجاری داخلی در بازارهای خارج از کشور و ارائه پیشنهادات اصلاحی
- حمایت از ثبت بین‌المللی برندهای تجاری داخلی
- حمایت از ساخت و پخش تبلیغات رسانه‌ای برندهای داخلی در رسانه‌های کشورهای هدف
- کمک به حضور برندهای تجاری در پذیرش و اعزام هیات‌های تجاری به خارج از کشور
- کمک به ایجاد دفاتر بازرگانی و مراکز تجاری در خارج از کشور برای برندهای داخلی
- همکاری در برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی و اختصاصی از نشان تجاری (برند)‌های برتر داخلی در خارج از کشور
- حمایت از تأسیس مؤسسه‌های ارزش‌گذاری و رتبه‌بندی برندهای تجاری

• مضمونان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- ماده ۳۰ قانون ثبت علائم تجاری کشور
- دستورالعمل‌های مصوب کمیته مرکزی سازمان‌های تبلیغاتی کشور
- ماده ۷ قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان و آیین‌نامه اجرایی آن
- مجموعه قوانین و ضوابط مربوط به تبلیغات محیطی
- مجموعه ضوابط تولید آگهی‌های رادیویی و تلویزیونی

۴۹. امکان‌سنجی و ایجاد مراکز لجستیک برون‌مرزی در بازارهای صادراتی هدف

- **مسئله اصلی**
 - عدم برخورداری صادرکنندگان از امکانات لجستیکی مناسب (نظیر مراکز توزیع اختصاصی) در بازارهای صادراتی برای تغذیه نیازهای مشتریان در این بازارها در سریع‌ترین زمان
- **هدف**
 - ایجاد زیرساخت‌های متمرکز برای پشتیبانی از نیازهای صادرکنندگان کشور در بازارهای هدف
- **ابزارهای سیاستی**
 - تعریف طرحی به منظور شناسایی نیازهای لجستیکی صادرکنندگان در بازارهای هدف و تدوین سازوکاری برای توسعه این مراکز با همکاری بخش خصوصی (از جمله شرکت‌های مدیریت صادرات و تولیدکنندگان دارای امکانات گسترده مشابه در بازارهای هدف)
- **مشمولان طرح**
 - سازمان توسعه تجارت
 - اتاق‌های بازرگانی صنعت، معدن و کشاورزی
 - تشکل‌های صادراتی
- **ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز**
 - امکان برخورداری از حمایت‌های مالی تعریف شده در بسته‌های سالانه حمایت از صادرات غیرنفتی

۵۰. توسعه امکانات و خدمات لجستیکی یکپارچه در شهرک‌ها و نواحی صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی تحت پوشش

• مسئله‌های اصلی

- عدم بهره‌مندی بنگاه‌های مستقر در شهرک‌ها و نواحی صنعتی از زیرساخت‌ها و خدمات لجستیکی یکپارچه
- نبود دانش و تجربه لازم جهت ایجاد مراکز لجستیکی و زیرساخت‌های لجستیکی مشابه در کشور
- عدم آگاهی و انگیزه پایین بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در مراکز لجستیکی شهرک‌ها و نواحی صنعتی

• اهداف

- شکل‌گیری مراکز لجستیکی در شهرک‌ها و نواحی صنعتی کشور
- ارتقا خدمات لجستیکی در شهرک‌ها و نواحی صنعتی کشور
- ترغیب بخش خصوصی جهت ایجاد مراکز لجستیکی در شهرک‌ها و نواحی صنعتی کشور

• ابزارهای سیاستی

- معرفی فرصت‌های سرمایه‌گذاری حوزه لجستیک در شهرک‌ها و نواحی صنعتی کشور و ارائه مشاوره در این خصوص به بخش خصوصی
- طراحی راه‌حل‌های مشارکت دولت و بخش خصوصی برای ایجاد مراکز لجستیکی در شهرک‌ها و نواحی صنعتی
- ترغیب ارائه‌دهندگان خدمات انبارداری، حمل‌ونقل و سایر خدمات لجستیکی برای استقرار و همکاری مشترک در ارائه خدمات لجستیکی در شهرک‌ها و نواحی صنعتی کشور

• مشمولان طرح

- شهرک‌ها و نواحی صنعتی
- فعالان اقتصادی مجاز در مناطق ویژه
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- دستورالعمل تعیین شرایط و ضوابط مربوط به احداث مراکز لجستیک در شهرک‌ها و نواحی صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی تحت پوشش (۱۳۹۷)
- تدوین دستورالعمل‌های مرتبط با راهکارهای مشارکتی

۵۱. افزایش جذابیت حمل ریلی بار برای بنگاه‌های صنعتی

• مسئله‌های اصلی

- سهم اندک (حدود ۶ درصدی) بخش ریلی از حمل کالا در کشور
- پایین بودن سرعت سیر بار در شبکه ریلی
- بهره‌وری پایین و عدم وجود صرفه ناشی از مقیاس در حمل بار ریلی به دلیل تعدد شرکت‌های حمل و نقل ریلی
- مدیریت غیربهره‌ور دولت بر سیر و حرکت بار در شبکه ریلی
- عدم اتصال مستقیم برخی از مراکز صنعتی و معدنی به شبکه ریلی

• اهداف

- افزایش سهم حمل و نقل ریلی از حمل کالاهای ریل‌پسند در کشور
- کاهش نقش دولت در مدیریت سیر و حرکت بار در شبکه ریلی
- کاهش تعداد و افزایش مقیاس فعالیت شرکت‌های حمل و نقل ریلی کشور
- افزایش اتصال مراکز صنعتی و معدنی به شبکه ریلی از طریق خطوط فرعی

• ابزارهای سیاستی

- تشویق شرکت‌های حمل و نقل به ادغام و یا همکاری مشترک در حوزه‌هایی نظیر برنامه‌ریزی مشترک حمل بار و به اشتراک‌گذاری واگن‌های باری
- واگذاری بهره‌برداری از نواحی مختلف شبکه ریلی به بازیگرانی از بخش خصوصی در راستای ارتقای مدیریت سیر و حرکت بار در شبکه
- بهره‌گیری از راه‌حل‌های مشارکتی بخش دولتی و بخش خصوصی در احداث خطوط فرعی ریلی

• مضمونان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- بندهای ۲۴ و ۲۵ سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه (مصوب ۱۳۹۴) در خصوص اولویت بخش ریل در توسعه حمل و نقل و توسعه حمل و نقل ریلی باری با اولویت تجهیز شبکه و پایانه‌های باری و اتصال شبکه به مراکز بزرگ اقتصادی، تجاری و صنعتی و مبادی ورودی و خروجی مهم کشور و شبکه‌های ریلی منطقه‌ای و جهانی بویژه کریدور شمال - جنوب با هدف توسعه صادرات و ترانزیت بار.
- سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی (مصوب ۱۳۸۴)

- ماده ۵۷ بند (ب)، قانون برنامه پنجساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۹۵) در خصوص افزایش سهم حمل و نقل ریلی بار به حداقل ۳۰٪ با توجه به قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت (مصوب ۱۳۸۶)
- ماده ۵۲ بند (الف) قانون برنامه پنجساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۹۵) در خصوص مشمول شدن سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی در احداث و بهره‌برداری از حمل و نقل ریلی درون شهری و برون شهری، به قوانین و مقررات مرتبط با سرمایه‌گذاری در مناطق کمتر توسعه یافته
- آیین‌نامه تاسیس و فعالیت شرکت‌های ریلی (مصوب ۱۳۸۹)
- تدوین مقررات و دستورالعمل‌های مورد نیاز در موضوعاتی چون تشویق شرکت‌های حمل و نقل ریلی به ادغام یا همکاری، واگذاری بهره‌برداری شبکه به بخش خصوصی و راه‌حل‌های مشارکت بخش دولتی و خصوصی در ایجاد خطوط ریلی فرعی

کارگرد پنجم: توسعه تجارت الکترونیک

۵۲. ساماندهی و یکپارچه‌سازی سامانه‌های ملی تجارت الکترونیکی کشور

• مسئله اصلی

- فرایندهای صادرات و واردات مستلزم مبادله اطلاعات و اسناد بین چندین نهاد مختلف (هرکدام دارای رویه‌های کاری، سامانه‌ها و فرم‌های خاص خود هستند)
- عدم وجود سازوکارهای روان‌ساز و تسهیل‌کننده برای اشتراک اطلاعاتی بین سامانه‌های مختلف

• اهداف

- استقرار یک پنجره واحد تجاری
- افزایش سهم کشور در تجارت بین‌الملل
- کاهش هزینه مبادلات تجاری
- کاهش پیچیدگی‌ها و تأخیر در فرایندهای تجاری
- جذب بیشتر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
- بهبود اثربخشی و کارایی نظارت‌های رسمی
- افزایش یکپارچگی و شفافیت در امور

• ابزارهای سیاستی

- امکان‌سنجی، طراحی و پیاده‌سازی پنجره واحد تجاری به عنوان داشبورد مدیریت تجارت الکترونیکی کشور

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- بند «الف» ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی ماده ۳۲ قانون تجارت الکترونیکی
- اساسنامه مرکز توسعه تجارت الکترونیکی ماده ۳- بند ۱- ح
- طرح تحول اقتصادی
- سامانه‌های تجارت الکترونیکی موجود شامل:
- صدور گواهی الکترونیکی ریشه،

- صدور گواهی الکترونیکی میانی عام،
- تدارکات الکترونیکی دولت،
- نظارت بر فرایند تجارت،
- نماد اعتماد الکترونیکی.

۵۳. حمایت از گسترش بازارهای داد و ستد الکترونیکی

• مسئله اصلی

- بروز نبودن زیرساخت‌های الکترونیکی کشور برای توسعه بازارهای الکترونیکی
- عدم هماهنگی با جریان تجارت بین‌المللی
- عدم اطلاع کامل طرفین تبادلات تجاری از فعالیت‌ها و نیازهای یکدیگر در امر واردات، صادرات و نیز ترانزیت

• اهداف

- نوسازی و روان‌سازی تجارت
- افزایش سهم کشور در تجارت بین‌الملل
- توسعه صادرات کالاهای غیرنفتی و خدمات
- تقویت توان رقابتی محصولات صادراتی کشور در بازارهای بین‌المللی
- ایجاد بسترهای الکترونیکی یکپارچه برای ارتباط دادن طرفین تبادلات تجاری
- کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل در صادرات و واردات کالا (به خصوص زمینی)

• ابزارهای سیاستی

- تدوین سازوکار قانونی برای شکل‌گیری بازارهای داد و ستد الکترونیکی
- تعریف سازوکارهای حمایتی و تشویقی برای تشکیل استارت‌آپ‌ها در این زمینه
- حمایت از شکل‌گیری بازارگاه‌های الکترونیکی حمل‌ونقل بین‌المللی
- ایجاد زیرساخت‌های اعتبارسنجی بازارهای داد و ستد الکترونیکی
- تهیه و تدوین استانداردهای بازارهای داد و ستد الکترونیکی و دستورالعمل‌های اجرایی مربوطه
- راه‌اندازی آزمایشگاه‌های تست (امنیت سایت، نرم افزار) بازارهای داد و ستد الکترونیکی
- توسعه پورتال نماد اعتماد الکترونیکی برای بازارهای داد و ستد الکترونیکی
- ایجاد سازوکارهای نظارت بر دریافت شکایات و پیگیری آن

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- قانون تجارت الکترونیکی مصوب سال ۱۳۸۲ مجلس شورای اسلامی
- برنامه جامع توسعه تجارت الکترونیکی مصوب سال ۱۳۸۴ هیئت وزیران و اصلاحیه‌های بعدی آن
- اساس‌نامه مرکز توسعه تجارت الکترونیک
- مرکز صدور گواهی الکترونیکی ریشه

۵۴. تقویت و توسعه نظام اطلاع‌رسانی تجاری

• مسئله اصلی

- عدم دسترسی شفاف و به موقع به آمار تجارت خارجی و عدم وجود رویه درست و واحد در طبقه‌بندی کالایی در آمارهای تجاری

• اهداف

- همسان‌سازی طبقه‌بندی‌های آمار تجارت خارجی کشور میان دستگاه‌های ذی‌ربط مطابق نظام بین‌المللی
- در دسترس قرار گرفتن کلیه آمارهای غیرمحرمانه به صورت شفاف و به موقع در اختیار کلیه ذی‌نفعان

• ابزارهای سیاستی

- تعرفه‌های واردات محصولات دانش‌بنیان و پیشرفته
- سامانه‌های اطلاع‌رسانی تجاری کشور

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- همکاری با مرکز آمار ایران
- کمیسیون ماده ۱ آئین‌نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات

۵۵. بهبود سازوکارهای کنترل کیفیت صادرات و واردات

• مسئله‌های اصلی

- عدم اعمال استانداردهای وارداتی و داخلی متناسب با استانداردهای بین‌المللی
- اتلاف زمان ناشی از کنترل کیفیت صادرات و واردات
- استفاده غیرمتناسب از استانداردهای اجباری صادرات
- عدم وجود زیرساخت‌های آزمایشگاهی موردنیاز

• اهداف

- یکپارچه‌سازی سیاستی و رفع کلیه ابهامات در مورد همپوشانی‌های موجود بین صلاحیت عام سازمان ملی استاندارد با صلاحیت‌های خاص سایر سازمان‌های مسئول
- به‌کارگیری حداکثری استانداردهای موجود بین‌المللی به عنوان مبنای استانداردهای ملی و تعیین ضابطه برای موارد استثنایی
- تقویت زیرساخت‌های لازم در زمینه تجهیزات آزمایشگاهی مخصوصاً در خصوص موارد غیرقابل آزمون در کشور
- رعایت اصول شفافیت و بی‌طرفی در جهت روان‌سازی، حذف فرایندهای موازی و کاهش زمان صدور مجوزهای صادرات و واردات

• ابزارهای سیاستی

- مجوزهای واردات و صادرات
- نظام ارزیابی و مدیریت خطر مطابق معیارها و پروتکل‌های جهانی
- موافقتنامه‌های شناسایی متقابل روش‌های ارزیابی انطباق با کشورهای هدف صادراتی
- موافقتنامه اقدامات بهداشتی و بهداشت نباتی سازمان تجارت جهانی
- موافقتنامه موانع فنی فراراه تجارت سازمان تجارت جهانی
- موافقتنامه تسهیل تجاری سازمان تجارت جهانی

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با سازمان ملی استاندارد ایران
- هماهنگی با سازمان دامپزشکی
- هماهنگی با سازمان غذا و دارو

- هماهنگی با سازمان حفظ نباتات
- سند جامع و نقشه راه تحول نظام استانداردسازی کشور و مدیریت کیفیت موضوع بند (۳۰) سیاست‌های کلی برنامه ششم
- مواد ۱۱ و ۱۷ قانون حفظ نباتات مصوب ۱۳۶۴
- ماده ۱۶ قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی مصوب ۱۳۴۶
- ماده ۷ قانون دامپزشکی کشور مصوب ۱۳۵۰
- مصوبه بهبود سیاست‌های کنترل کیفیت صادرات و واردات

۵۶. تحریک تقاضای داخلی برای محصولات صنعتی تولید در داخل

• مسئله‌های اصلی

- نقایص ناظر بر نظام قیمت‌گذاری محصولات صنعتی
- کاهش توان خلق ارزش افزوده تولیدات صنعتی

• هدف

- افزایش اندازه بازار داخل برای محصولات صنعتی تولید داخل

• ابزارهای سیاستی

- استفاده از ظرفیت خریدهای دولتی
- مشوق‌های خرید محصولات تولید داخل به مصرف‌کنندگان و متقاضیان صنعتی
- تقویت جایگاه انجمن‌های مصرف‌کننده از طریق:
 - الف. تقویت پایه منابع درآمدی انجمن‌ها
 - ب. تقویت ظرفیت بازرسی و رفع محدودیت‌های ایفای نقش انجمن‌ها به عنوان مدعی‌العموم
 - ج. تقویت نقش انجمن‌ها در تصمیم‌سازی‌های حوزه مصرف‌کننده
 - د. تجهیز انجمن‌ها به زیرساخت‌های تخصصی قضایی (دادگاه‌های تخصصی مصرف‌کننده)
 - ه. توسعه و ارتقای نظام نظارت بر استانداردهای محصولی و ایجاد انطباق نظام‌های ارزیابی کیفیت با استانداردهای بین‌المللی

- ارتقا جایگاه مصرف‌کننده ایرانی از طریق بهبود خدمات حین و پس از فروش با اعمال نظارت دقیق بر اجرای قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان مبنی بر الزام کلیه تولیدکنندگان و واردکنندگان به داشتن نمایندگی رسمی و تعمیرگاه مجاز، تامین قطعات یدکی و ارائه سرویس و خدمات بعد از فروش

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان (۱۳۸۸)
- مواد ۵۲ و ۵۹ اصلاحیه قانون نظام صنفی (۱۳۹۲)

۵۷. تشویق تبدیل تجارت به سرمایه‌گذاری خارجی

• مسئله‌های اصلی

- افزایش هزینه‌های تجارت صرف
- کمبود «سرمایه‌گذاری خارجی پرهیزکننده از تعرفه‌ها» در کشور نسبت به سایر کشورها

• اهداف

- استفاده از ظرفیت حضور طولانی شرکت‌های چندملیتی در بازار ایران به عنوان فرصتی برای تبدیل بخش‌هایی از تجارت به سرمایه‌گذاری و جذب سرمایه‌گذاری خارجی
- بهره‌گیری از ظرفیت تمایل بنگاه‌های خارجی برای حضور مجدد یا توسعه فعالیت‌های جاری در کشور
- ترغیب شرکت‌های بین‌المللی به مونتاژ محصولات در داخل کشور

• ابزارهای سیاستی

- امکان بهره‌برداری از مشوق‌های مالی ذیل بسته سرمایه‌گذاری مشترک در صورت سرمایه‌گذاری مشترک
- امکان بهره‌برداری از منابع برنامه پیوند صنعتی توسط شرکت‌های تامین‌کننده داخلی برای اجرای پروژه توسعه زنجیره تامین
- اعتبار مالیاتی معادل ۱۰۰٪ درآمد برای ۵ سال یا ۱۰۰٪ برای ۱۰ سال در مناطق محروم
- اعتبار مالیاتی ۱۰۰ درصدی روی درآمد صادراتی
- بکارگیری تعرفه‌های گمرکی دو یا چندگانه با هدف ایجاد منافع اقتصادی در واردات قطعات و مونتاژ آنها به جای واردکردن محصول نهایی و برای داخلی‌سازی بسته به صنعت یا رشته مورد نظر

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- بسته سرمایه‌گذاری مشترک
- برنامه پیوند صنعتی
- هماهنگی با سازمان امور مالیاتی کشور
- قانون مالیات‌های مستقیم

۵۸. اولویت‌گذاری محصولات صادراتی برای بازارهای منتخب

- مسئله اصلی
 - نامشخص بودن پتانسیل‌های صادراتی برای بازارهای هدف منتخب
- هدف
 - مشخص کردن محصول مناسب برای بازارهای هدف منتخب صادراتی
- ابزارهای سیاستی
 - تدوین ماتریس اولویت‌های محصول - کشور
 - اولویت‌دهی جوایز صادراتی به صادرکنندگان محصولات اولویت‌دار برای بازارهای هدف منتخب
 - حمایت مرتبط با کسب مجوزهای بین‌المللی برای تسهیل ورود در بازارهای هدف منتخب
- مضمولان طرح
 - فعالان اقتصادی مجاز
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - بخش «ج» بسته حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی (سال ۱۳۹۵)

۵۹. تنوع بخشی و افزایش پیچیدگی سبد صادراتی کشور

• مسئله‌های اصلی

- عدم کارایی جوایز صادراتی موجود
- عدم تعیین صنایع و بنگاه‌های اولویت‌دار و ادامه حمایت از خام‌فروشی، ادامه سیاست‌های اعطای جوایز مستقیم به جای پوشش هزینه‌ها، عدم وجود سازوکار مناسب برای اجرای شفاف و نظام‌مند قوانین حمایتی
- عدم انجام تعهدات مربوطه از طرف دولت

• اهداف

- افزایش تنوع و پیچیدگی صادراتی با به کارگیری سیاست‌های نرم صنعتی / صادراتی
- اعطای مشوق‌های هدفمند صادراتی بر اساس معیارهای کارکردی عینی، بخشی و بنگاهی

• ابزارهای سیاستی

- جوایز صادراتی
- عوارض صادراتی برای کالاهای خام
- حمایت‌های صادراتی غیرمستقیم هدفمند و مشروط (همچون کمک هزینه خدمات تخصصی، کمک هزینه خدمات پیش‌نیاز صادرات، اعطاء اعتبار خریدار، اعطای تسهیلات، اعطای گزنت بلاعوض تحقیق و توسعه بر اساس میزان صادرات، ...)
- اولویت‌بندی کالاهای صادراتی
- حمایت‌ها و معافیت‌های مالیاتی مربوط به صادرات
- حمایت از مقیاس صادراتی

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- ماده ۱۴۱ اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم. مصوب ۱۳۹۴ ماده ۲ قانون امور گمرکی کشور
- ماده ۲۳ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه جهت وضع عوارض صادراتی کالاهای خام یا با ارزش افزوده پایین
- هماهنگی با بانک مرکزی برای اجرایی‌سازی رویکرد پیمان‌سازی نرم در نقل و انتقالات ارزی

۶۰. گسترش دامنه ارائه خدمات نهادهای صادراتی کشور به صادرات مجدد

• مسئله‌های اصلی

- صادرات مستقیم کالاها به بسیاری از کشورها مشمول هزینه‌های مالیاتی و گمرکی
- سهم پایین خدمات مالی نهادهای اعتبار صادراتی به صادرات مجدد

• هدف

- استفاده از ظرفیت همکاری با برخی از کشورها نظیر کشور عمان (به واسطه موقعیت جغرافیایی مناسب و برخورداری از قوانین و مقررات تسهیل کننده گمرکی)

• ابزارهای سیاستی

- حمایت مالی از سرمایه‌گذاری زیرساختی (جهت ایجاد کارخانه‌های بسته‌بندی، سردخانه‌ها و انبارسازی) در کشورهای مناسب، بابت ارسال کالاها به کشورهای ثالث

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با بانک مرکزی
- هماهنگی با صندوق توسعه ملی
- هماهنگی با گمرک

۹ سازوکارهای اجرایی و پشتیبان سند

اثربخشی سیاست صنعتی به کیفیت گفتمان تعاملی بین بخش‌های دولتی و خصوصی، پیگیری نقشه‌راه برنامه‌های اقدام زیرمجموعه سیاست‌های تدوین شده، و پاسخ سریع به شواهد ناکارآمدی احتمالی این سیاست‌ها و اقدامات، دارد. از این رو، دو گونه سازوکار اجرایی پس از اتمام فرایند تصویب سیاست‌ها پیش‌بینی می‌شود:

• تدوین نقشه‌راه برنامه‌های اقدام با توجه به افق زمانی چشم‌انداز و هدفگذاری مرحله‌ای مورد نظر سند سیاست صنعتی

اجرای کامل سند علاوه بر تدوین نقشه‌راه سند سیاست صنعتی به تفکیک سیاست‌های افقی و عمودی و نگاشت نهادی مرتبط با آن، نیازمند تدوین برنامه‌های اقدام و پشتیبان در دو بازه زمانی کوتاه‌مدت (سالانه) و میان‌مدت (چهارساله) است. در این ارتباط لازم است که به صورت دقیق سیاست‌ها و برنامه‌های مورد نیاز برای تحقق وظایف مشخص شده در نگاشت نهادی بازیگران مرتبط با سیاست‌های صنعتی و اهم وظایف کلیدی آن‌ها ارایه شود.

همچنین در راستای ایجاد هم‌افزایی و فضای تعاملی اثربخش جهت راهبري، مدیریت و اجرای این سند، تأسیس «اندیشکده مطالعات سیاست‌های صنعتی» در دستور کار قرار گرفته است. با توجه به دامنه شمول و ذی‌نفعان تأثیرگذار و تأثیرپذیر حوزه سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری، انتظار می‌رود اندیشکده مذکور در سطوح راهبردی، مدیریتی و کارشناسی تخصصی، بسترساز ایجاد درک مشترک و تحلیل مسائل، ادغام دیدگاه‌های مطروحه و ارائه راهکارهای سیاستی و اجرایی هدفمند و منسجم حوزه، باشد.

• ایجاد رویه‌های پایش و ارزیابی نقشه‌راه پیاده‌سازی سند بر اساس تقسیم کار دستگاهی و نهادی

نه تنها برنامه‌های اقدام طراحی شده ذیل سند سیاست‌های صنعتی می‌باید به طور مداوم پایش شود، بلکه بر اساس نتایج ارزیابی، اصلاح صحیح مسیر پیاده‌سازی آن نیز می‌باید اتفاق افتد؛ لذا در اجرای‌سازی این سند، ارزیابی کارایی و اثربخشی مداخلات سیاستی نیز باید به صورت دوره‌ای (کوتاه‌مدت و سالانه) در دستور کار قرار گرفته و با توجه به نتایج این ارزیابی‌ها، حداکثر ظرف شش ماه برنامه‌های اقدام می‌باید اصلاح شود.